



UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet, UiT

## **Grensen mellom lovlig vernetjeneste og bestikkelse**

Vera Reitan Selbo

Masteroppgave i rettsvitenskap, JUR-3902, mai 2023

# Innholdsfortegnelse

|  |    |
|--|----|
| 1 INNLEDNING .....   | 1  |
| 1.1 Tema og problemstilling.....   | 1  |
| 1.2 Bakgrunn og aktualitet.....  | 1  |
| 1.3 Avgrensning av oppgaven .....  | 4  |
| 1.4 Fremstilling videre.....   | 4  |
| 1.5 Metodiske spørsmål.....  | 5  |
| 1.6 Viktige begrepsavklaringer.....  | 6  |
| 1.6.1 Hva er en «vennetjeneste»?.....  | 6  |
| 1.6.2 Hva er «korrupsjon»?.....  | 7  |
| 1.6.3 Hva er en «offentlig tjenestemann»?.....                               | 8  |
| 1.6.4 Hva er et «habilitetsbrudd»? .....                                     | 8  |
| 2 KORRUPSJONBESTEMMELSEN.....  | 9  |
| 2.1 Grunnlaget for kriminalisering av korrupsjon i Norge .....               | 9  |
| 2.1.1 Historisk bakgrunn .....   | 9  |
| 2.1.2 De bærende hensyn bak korrupsjonbestemmelsen.....                      | 10 |
| 2.2 Vilkårene for aktiv og passiv korrupsjon .....                           | 12 |
| 2.2.1 Kort om de ulike handlingsalternativene i korrupsjonbestemmelsen ..... | 13 |
| 2.2.2 Felles vilkår for straffbar korrupsjon .....                           | 15 |
| 2.2.3 Momenter som skal vektlegges ved utilbørighetsvurderingen.....         | 17 |
| 2.3 Hva er innholdet i vilkåret «i anledning stillingen»? .....              | 27 |
| 2.3.1 Nærmere om kravet til årsakssammenheng .....                           | 30 |
| 3 HABILITETSBESTEMMELSEN .....   | 32 |
| 3.1 De bærende hensyn bak bestemmelsene om habilitet i forvaltningen.....    | 32 |
| 3.2 Hvem vurderer hvorvidt det foreligger habilitetsbrudd?.....              | 33 |
| 3.3 Hvor går grensen for hva som er et habilitetsbrudd?.....                 | 34 |
| 3.4 Hva ligger i habilitetsvurderingen «særegne forhold»? .....              | 34 |

|   |  |           |
|---|--|-----------|
| 3.5   | Hvilke momenter er viktig for vurderingen? .....                                       | 35        |
| 3.5.1   | «ugildhetsinnsigelse er reist av en part» .....  | 36        |
| 3.5.2   | «særlig fordel tap, eller ulempe» .....  | 36        |
| 3.5.3   | Andre momenter .....   | 37        |
| <b>4 FORHOLDET MELLOM HABILITETSBESTEMMELSEN OG</b>               |  |           |
| <b>KORRUPSJONBESTEMMELSEN .....</b>                               |  |           |
|   |  | <b>39</b> |
| 4.1   | Hva skiller habilitetsbrudd fra korrupsjonsbrudd? .....                                | 39        |
| 4.2   | Hvilken betydning har vennskapsforhold og vennetjenester for inhabilitet? .....        | 40        |
| <b>5 NÅR GÅR VENNETJENESTER OVER TIL Å BLI STRAFFBARE KORRUPT</b> |  |           |
| <b>HANDLINGER? .....</b>  |  |           |
|   |  | <b>44</b> |
| 5.1   | Hvilke vennetjenester kan en offentlig tjenestemann motta og akseptere? .....          | 44        |
| 5.2   | Hvilken betydning har vennskapsforhold og vennetjenester for tilknytningskravet? ..... | 46        |
| 5.3   | Hva gjør en vennetjeneste ulovlig etter korrupsjonbestemmelsen? .....                  | 47        |
| <b>6 KILDELISTE .....</b>   |  |           |
|   |  | <b>52</b> |
| 6.1   | Lover .....  | 52        |
| 6.2   | Forarbeider .....  | 52        |
| 6.3   | Konvensjoner og internasjonale forpliktelser .....                                     | 53        |
| 6.4   | Rettspraksis .....   | 53        |
| 6.5   | Juridisk teori .....   | 54        |
| 6.6   | Andre kilder .....   | 55        |

# 1 INNLEDNING

## 1.1 Tema og problemstilling

Temaet for denne masteroppgaven er korrupsjon og habilitet, med særlig vekt på grensen mellom lovlige vennetjenester og straffbar bestikkelse i kommunal sektor. Oppgavens hovedproblemstilling er: «Når går vennetjenester over til å bli straffbare korruperte handlinger ved saksbehandling i kommunal sektor?»

Problemstillingen skal vurderes i lys av Tjøme-saken<sup>1</sup> fra 28.august 2022, der en byggesaksleder og en arkitekt ble dømt til fengsel for grov korrupsjon. Saken gjaldt en byggesaksleder i Tjøme som hadde mottatt vederlagsfrie byggetegninger av en arkitekt i bytte mot uriktige byggetillatelser ved strandsonen der han også selv hadde hytte. Arkitekten som utarbeidet byggetegningene, var oppdragstaker på flere av hyttetomtene som søkte om byggetillatelser. Utfordringen med Tjøme-saken var at det kunne tenkes at årsaken til at byggesaksbehandleren mottok tegningene, var på grunn av stillingen hans, men det kunne også være som følge av vennskapet. Siden de også var venner, ble det vanskelig å bevise hva som var utløsende faktor for at tjenesten ble gitt.<sup>2</sup>

I lys av Tjøme-saken vil derfor oppgaven ta stilling til det forvaltningsrettslige og strafferettslige krysningpunktet mellom vennskapshandlinger, korrupsjon og habilitet. Det vil i den sammenheng særlig legges vekt på innholdet i tilknytningskravet «i anledning stilling» og vilkåret «utilbørlig fordel» i straffelovens bestemmelse om korrupsjon.

## 1.2 Bakgrunn og aktualitet

I Norge har forvaltningen høy tillit hos befolkningen, som følge av et velfungerende demokrati, gode velferdsordninger, maktfordeling og respekt for menneskerettighetene. Tall fra 2021 viser at kun 19 % av befolkningen i Norge anser korrupsjon hos myndighetene som et problem.<sup>3</sup>

For å kunne oppnå tillit er det ikke nok at en har tillit til at forvaltningen alene tar riktige avgjørelser. Befolkningen må også kunne se at de riktige avgjørelsene blir tatt. Åpenhet og innsyn er dermed viktige virkemidler for å ivareta tilliten til forvaltningen i Norge. På denne

---

<sup>1</sup> LA-2022-118883

<sup>2</sup> Ringen, Gunnar H. og Johnsen, Stig R. (2023) (lastet ned 29.03.2023)

<sup>3</sup> Korrupsjonbarometeret TI Norge (2021) s. 9

måten kan befolkningen kontrollere at offentlige tjenestemenn utøver saksbehandling på en objektiv, rettferdig og tillitsvekkende måte.<sup>4</sup>

Åpenhet og tillit er to av de viktigste faktorene for å forhindre korrupsjon. Et land fritt for korrupsjon gjør at næringslivet kan vokse og utvikle seg på en måte der ressursene blir rettferdig fordelt og kommer hele samfunnet til gode. Forvaltningen vil også kunne drives mer effektivt med færre ressurser.<sup>5</sup>

Blind tillit og overdreven tro på at korrupsjon skjer alle andre steder enn i Norge vil imidlertid kunne utgjøre en korrupsjonsrisiko. Det er fordi det er lettere å drive med skjult kriminalitet når sannsynligheten for å bli mistenkt eller oppdaget er lav. En kan av den grunn ikke bruke det høye tillitsnivået i Norge som en hvilepute for antikorrupsjonsarbeidet.<sup>6</sup>

Tillit til forvaltningen er en forutsetning for at befolkningen skal respektere forvaltningens avgjørelser og innrette seg etter dem.<sup>7</sup> Siden tillit er en grunnleggende forutsetning for at velferdsstaten skal kunne fungere, er den derfor sårbar mot utnyttelse. Har man ikke tillit at offentlig midler forvaltes riktig, vil risikoen for korrupsjon øke fordi det er menneskelig å kare til seg goder, hvis man ikke stoler på at godene blir rettferdig fordelt.<sup>8</sup>

Funn fra Transparency International Norge viser at «kommunalsektoren» kommer dårligst ut hva gjelder grad av tillit.<sup>9</sup> Videre viser innbyggerundersøkelsen fra Direktoratet for forvaltning og økonomistyring fra 2021 at folk flest tror at nepotisme og favorisering først og fremst skjer i kommuner.<sup>10</sup>

Det kan være flere grunner til dette, men Økokrims trusselvurdering fra 2022 peker på en spesiell årsak. Norske kommuner preges ofte av tette forbindelser med private relasjoner, der det fort kan oppstå rollekonflikter. Av den grunn kan offentlige tjenestemenns økonomiske

---

<sup>4</sup> Kommunal- og distriktsdepartementet (2018) (lastet ned 26.04.2023)

<sup>5</sup> Innbyggerundersøkelsen fra DFØ (2021)

<sup>6</sup> Korrupsjonbarometeret TI Norge (2021) s. 3

<sup>7</sup> Veileder om gaver i tjenesten (2017) s. 19

<sup>8</sup> Karkov, Rasmus (2012) (lastet ned 26.04.2023)

<sup>9</sup> Korrupsjonbarometeret TI Norge (2021) s. 4

<sup>10</sup> Svarfordeling på spørsmål om i hvilken grad innbyggerne tror det forekommer nepotiske i kommunen sin og i staten, Innbyggerundersøkelsen fra DFØ (2021)

interesser føre til kompliserte interessekonflikter, nepotisme, habilitetsproblematikk og derav korrupsjon.<sup>11</sup>

På den ene siden er relasjonsbygging og nettverk positivt og nyttig på alle arenaer, både i jobbsammenheng og i det private liv. I et sosialt nettverk møtes mennesker uformelt og deler råd og tanker.<sup>12</sup> Samtidig vil det å ha små kommuner med egne, mindre institusjoner og svakere kontrollsystem med et lavt folketall der alle kjenner alle, kunne føre til at veien fra vennetjenester fort kan føre til rolleproblematikk og korrupsjon.<sup>13</sup>

Selv om nepotisme i seg selv ikke er straffbart, er det uønskelig og uetisk. Økonomiske verdier er blant de rettsgodet som har rettslig vern, og vennetjenester kan ved enkelte tilfeller volde skade på dette vernet. Dersom vennerelasjoner påvirker det økonomiske samfunnet negativt gjennom ulovlige vennebestikkelser og favorisering, burde følgelig lovgiver kunne gripe inn med straff.<sup>14</sup> Det avhengighetsforholdet som oppstår i forbindelse med korrupsjon, kan dessuten gi grunnlag for utpressing og annen kriminalitet som kan gi skadevirkninger langt utover det som direkte ville følge av bestikkelsen. Handlingene er uønskede, og derfor verdt å bekjempe.<sup>15</sup>

Ifølge Økokrim sin trusselvurdering vil dessuten polariseringen mellom øst og vest i forbindelse med Ukraina-krigen påvirke Norges økonomiske utvikling og kriminalitetsbilde. Økte priser på mat og strøm som følge av en presset forsyningssituasjon, truer rettsstaten og kan føre til sosial og politisk uro. Dersom prisene øker og folk blir fattigere, vil risikoen for korrupsjon og annen økonomisk kriminalitet øke.<sup>16</sup> Det er spesielt viktig i urolige tider at befolkningen i et demokratisk samfunn har tillit til forvaltningen og rettsapparatet, og at vi har klare grenser for når man kan gripe inn med straff.

Korrupsjon har et samfunnsskadelig aspekt som er vanskelig å oppdage, og man burde derfor reagere strengt på det.<sup>17</sup> Siden korrupsjon medfører straff, er det et krav etter det strafferettslige legalitetsprinsippet og likebehandlingsprinsippet at det klart fremgår av den aktuelle

---

<sup>11</sup> Økokrim, «Trusselvurdering», (2022) s. 33

<sup>12</sup> Ringen, Gunnar H. og Johnsen, Stig R. (2023) (lastet ned 29.03.2023)

<sup>13</sup> Artikkel fra Fagbladet (2020) (lastet ned: 09.03.2023)

<sup>14</sup> Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 89

<sup>15</sup> Holter om utilbørighetsvurderingen (2010) (lastet ned 24.03.2023)

<sup>16</sup> Økokrims trusselvurdering (2022) s. 6

<sup>17</sup> Korrupsjonsdommer TI Norge (2003-2021) (2023) s. 3

lovbestemmelsen når den offentlige tjenestemann krysser grensen fra lovlig vennetjeneste til ulovlig korrupsjon. Spørsmålet en kan stille seg er om avstanden mellom brudd på habilitetsreglene og korrupsjonbestemmelsen i praksis glir for mye over i hverandre, til tross for at dette er bestemmelser som har svært ulike rettsvirkninger.<sup>18</sup>

### **1.3 Avgrensning av oppgaven**

Temaet reiser flere interessante spørsmål, men det avgrenses mot annen lignende økonomisk kriminalitet, som for eksempel påvirkningshandel etter Straffeloven (strl.) §389 og økonomisk utroskap etter strl. §390. Tjenestefeil etter strl. §171 vil heller ikke behandles.<sup>19</sup> Begrunnelsen for dette er at oppgaven først og fremst tar sikte på en konkret sammenligning av to bestemmelser. Dette gir en bedre dybde til oppgaven.

Oppgaven avgrenser også mot korrupsjon ved offentlige anskaffelser, fordi dette er et rettsområde som har egne, nøye regulerte bestemmelser som har stort fokus på likebehandling og antikorrupsjon gjennom EU-lovgivningen.

Til slutt vil oppgaven først og fremst ha fokus på de objektive vilkårene i korrupsjonbestemmelsen, og ikke skyldkravet. Straffrihetsgrunner, straffeutmåling og materiell rettsstrid avgrenses det videre mot. Problematikken med legalitetsprinsippet og bevisførsel i forhold til grensedragningen mellom habilitet, vennetjenester og korrupsjon vil heller ikke behandles nærmere, da dette er et stort og krevende tema som fortjener en grundigere behandling om den skulle trekkes inn i avhandlingen. Det er heller ikke nødvendig å gå inn på denne tematikken for å kunne besvare problemstillingen.

### **1.4 Fremstilling videre**

Oppgavens hovedfokus er å fastlegge krysningpunktet mellom en lovlig vennetjeneste og en ulovlig bestikkelse, og se på hvilke vennetjenester en offentlig tjenestemann kan akseptere før han risikerer straff etter korrupsjonbestemmelsen i strl. §387. Som nevnt innledningsvis er det en særlig korrupsjonsrisiko i kommunal sektor, og problemstillingen skal der ha et særlig blikk til en kontekst hvor det ytes vennetjenester til kommunalt ansatte.

---

<sup>18</sup> Høringssvar fra TI Norge (2019)

<sup>19</sup> Lov 20. mai 2005 nr. 28 Lov om straff (Straffeloven - strl.)

Opgaven er inndelt i tre deler. Kapittel 2 omhandler hensyn og vilkår som må oppfylles for at det skal være snakk om straffbar korrupsjon. Her vil det vurderes nærmere hva som skal til for at en fordel blir utilbørlig, og dermed hva som er en ulovlig bestikkelse etter strl. §387. Det er ikke tilstrekkelig at fordelen er utilbørlig, den må også være gitt «i anledning stilling». Hva som menes med dette vilkåret er også viktig å få nærmere fastlagt, da dette kan belyse skillet mellom når en tjeneste ytes som ledd i et vennskapsforhold, og når den ytes som bestikkelse i kraft av stillingen.

I kapittel 3 vil habilitetsbestemmelsens hensyn og vilkår belyses, samt momenter som er viktig ved vurdering av innholdet i vilkåret «særlige forhold». Til slutt vil det i kapittel 4 foretas en sammenligning av habilitetsreglene og korrupsjonbestemmelsen. Der vil oppgaven kaste lys over utfordringene med å tolke korrupsjonbestemmelsen i sammenheng med vennetjenester, og hvordan habilitetsreglene spiller inn ved tolkningen av korrupsjonbestemmelsen. Her vil analysen basere seg på funnene fra tidligere drøftelser og ses opp mot problemstillingen om når vennskapstjenester går over til å bli ulovlig vennskapsbestikkelser.

## **1.5 Metodiske spørsmål**

Metoden som ligger til grunn for analysen er alminnelig juridisk metode, der problemstillingene vil besvares ut ifra lovbestemmelsen, forarbeidene, rettspraksis og juridisk teori.<sup>20</sup>

I hoveddelen vil korrupsjonbestemmelsen og habilitetsbestemmelsens hensyn fremstilles først, før vilkår og innhold av vilkår presenteres. De viktigste kildene her er Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) om endringer i straffeloven (straffebud mot korrupsjon), og NOU 2002: 22 «En alminnelig straffebestemmelse om korrupsjon». Ved overgangen til straffeloven 2005 viste forarbeidene hovedsakelig til straffeloven av 1902, og de er derfor sentrale for tolkingen.

Det er få høyesterettsdommer som tar for seg brudd på korrupsjonbestemmelsen, men til tross for dette så har nettopp utilbørlighetsvilkåret og tilknytningskravet vært de vilkårene som har vært mest inngående vurdert. For å belyse problemstillingen nærmere med ytterligere praksis vil noe underrettspraksis også tas med i avhandlingen. Selv om underrettspraksis har mindre rettskildemessig vekt vil underrettsdommer være gode bidrag der det ikke finnes noe annen rettskildemateriale av større vekt som kan gi svar.<sup>21</sup>

---

<sup>20</sup> Eckhoff og Helgesen (2001) s. 39

<sup>21</sup> Eckhoff og Helgesen (2001), kap. 7, s. 155-187



Faglitteratur som blant annet rapporter fra Transparency International Norge, veiledninger fra regjeringen, og Økokrim kan også belyse de etiske utfordringene omkring korrupsjon og omfanget.

I habilitetsdelen vil juridisk teori, samt uttalelser fra Lovavdelingen og Sivilombudet benyttes for å se hvordan forvaltningsskjønnet utøves.

Det kan by på utfordringer å tolke bestemmelsene når bestemmelsene skal ses opp mot hverandre fordi ordlyden av vilkårene i straffebed må tolkes noe mer restriktivt, sammenlignet med habilitetsbestemmelsene som følge av legalitetsprinsippet etter Grunnloven (Grl.) §96<sup>22</sup>.

## **1.6 Viktige begrepsavklaringer**

### **1.6.1 Hva er en «vennetjeneste»?**

Det kan være ulike forståelser av hva som er innholdet i begrepet «vennetjenester». Generelt sett kan man likevel si at en vernetjeneste er en fordelaktig handling som utføres mellom to personer som har en nær relasjon til hverandre og omtaler hverandre som venner. Hva slags type relasjon man må ha for at tjenesten skal kunne være vernetjeneste, avhenger av hver enkelt subjektiv forståelse vennskapsbegrepet. For noen kan kollegaer og samarbeidspartnere være venner, og for andre krever det en nærmere tilknytning for å kunne omtale noen som en venn.

Eksempler på vernetjenester kan være kunnskapsmessige råd som medisinsk eller juridisk bistand eller handlinger som snekkertjenester, barnepass og hårklipp. Det er også en vernetjeneste å låne bort bil, båt og hytte. Selv om vernetjenester ikke er gaver, vil tjenestene indirekte kunne ha en økonomisk verdi.<sup>23</sup> Vernetjenester forutsetter ikke bytte av tjenester, men det er gjerne naturlig at man over tid gjengjelder dem. Sann sett vil det å gi bort vernetjenester til andre etter en viss tid gi en personlig vinning fordi man mottar en fordel tilbake. Det som er særstilt for vernetjenester er årsaken til at man utfører tjenesten.<sup>24</sup>

---

<sup>22</sup> Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven – Grl.)

<sup>23</sup> Artikkel fra Fagbladet (2020) (lastet ned 09.03.2023)

<sup>24</sup> Det Norske Akademis ordbok om vernetjeneste (lastet ned: 06.02.2023)

## 1.6.2 Hva er «korrupsjon»?

Ordet korrupsjon stammer fra det latinske begrepet «å korrumpere» som betyr «å ødelegge, skjemme eller forderve moralsk».<sup>25</sup> Ordets opprinnelige betydning tilsier at det handler om å gjøre noe umoralsk der en utnytter makt og posisjon for egen personlig vinning. Begrepet oppleves sterkt fordømmende.

I dagligtalen er korrupsjon et mangetydig begrep, og er mer eller mindre en samlebetegnelse på dobbeltmoraliske handlinger, tyveri, nepotisme, tillitsbrudd og bedrageri. Videre tenker man gjerne på at det handler om en urettmessig fordeling av penger.

I Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon.<sup>26</sup> er begrepet korrupsjon heller ikke entydig definert. Medlemsstatene i Europarådet kom ikke til enighet om hvordan man entydig kunne definere begrepet. Hva som er korrupsjon i konvensjonens forstand, må derfor tolkes ut ifra hver enkelt artikkel.<sup>27</sup> Begrepet fungerer som en paraplybetegnelse som dekker flere bestemmelser.

Transparency International Norge definerer korrupsjon som: «tyveri av politiske, sosiale og økonomiske goder fra befolkningen».<sup>28</sup> Korrupsjon er altså en handling som vil kunne føre til feilfordeling av goder, som kan skape fattigdom, sosial omorganisering og politisk nepotisme.

Den enkleste formen for korrupsjon finner sted når det er et klart brudd på en rettslig norm i bytte mot penger. De mer vanskelige og uklare skillene er der det er snakk om mer indirekte belønninger, og der ytelsen balanseres over lang tid.<sup>29</sup> Dersom det i tillegg ikke fremgår helt klart hvilke rettslige normer som brytes, kan det være vanskelig å vite om en står ovenfor et korrupsjonstilfelle.<sup>30</sup>

Vennetjenester forutsetter ikke bytte av tjenester, men det er gjerne naturlig over tid å ville gjengjelde dem. Sånn sett vil det å gi bort vennetjenester gi personlig vinning fordi man mottar tjenester tilbake. Årsaken til at man gir bort vennetjenester er imidlertid for vennskapet skyld, og ikke for personlig vinning.

---

<sup>25</sup> Det Norske Akademis ordbok om korrupsjon (lastet ned: 06.02.2023)

<sup>26</sup> Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon 27. januar 1999 (europarådskonvensjonen)

<sup>27</sup> NOU 2002: 22 s. 38 og Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 19

<sup>28</sup> Transparency International Norges nettside (lastet ned: 06.03.2023)

<sup>29</sup> NOU 2002: 22 s. 37

<sup>30</sup> Sandhaug (2019) s. 103

### **1.6.3 Hva er en «offentlig tjenestemann»?**

Etter straffeloven defineres en offentlig tjenestemann som «enhver som utøver offentlig myndighet på vegne av stat eller kommune, eller som har slik kompetanse» «i kraft av sin stilling» jf. strl. §155. Forvaltningsloven definerer begrepet som en embetsmann eller «annen som er ansatt i statens eller en kommunes tjeneste» jf. forvaltningsloven (fvl.) §2 bokstav d<sup>31</sup>.

En offentlig tjenestemann er en person som i stat eller kommune handler i kraft av ansettelsesforhold eller som politisk valgt. Avgjørende er at han utøver virksomhet på vegne av stat eller kommune. Er tjenestemannen ansatt i kommune eller fylkeskommune forholder han seg til egne rammebetingelser for myndighetsutøvelsen med tanke på det kommunale selvstyret, til forskjell fra de som er statsansatte. Det kreves ikke at man har påvirkning eller beslutningsmulighet for å anses som en offentlig tjenestemann. Det nedre sjiktet for hva som kan anses som en offentlig tjenestemann er der vedkommende overhodet ikke utøver noen myndighet med innflytelse på forvaltningen, som for eksempel kommunalt vaskepersonell.<sup>32</sup>

### **1.6.4 Hva er et «habilitetsbrudd»?**

Et habilitetsbrudd er når det foreligger omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til tjenestemannens upartiskhet. Habilitetsregelbruddet fører til at vedkommende ikke kan delta i behandlingen og i avgjørelsen av en konkret sak. Omstendigheter som fører til inhabilitet kan for eksempel være at man har en egeninteresse i saken, at man er i familie, god venn med en part eller at man av andre grunner står saken for nært.<sup>33</sup>

---

<sup>31</sup> Lov 10. februar 1967 (Forvaltningsloven – fvl.)

<sup>32</sup> Rt. 1962 s. 593 henvist i NOU 2002: 22 s. 26

<sup>33</sup> Eckhoff og Smith (2014) s. 207

## 2 KORRUPSJONBESTEMMELSEN

### 2.1 Grunnlaget for kriminalisering av korrupsjon i Norge

#### 2.1.1 Historisk bakgrunn

Korrupsjon var delvis regulert i straffeloven allerede i 1902, men var da ikke definert som «korrupsjon». Økonomisk vinning gjennom maktmisbruk fra tjenestemenn falt da under annen økonomisk kriminalitet som for eksempel tyveri, utpressing, ran, bedrageri, underslag og økonomisk utroskap.<sup>34</sup> Begrepet ble først brukt i strl. 1902 §276a, da bestemmelsen ble tilføyd i 2003.<sup>35</sup>

I dag er lovbestemmelsen videreført i den nye straffeloven av 20. juni 2005 nr. 28 § 387.<sup>36</sup> Selv om ordlyden i bestemmelsen er endret fra den gamle straffeloven av 1902 §276 a til §387 av strl. 2005, er det materielle innholdet det samme.<sup>37</sup>

Korrupsjonbestemmelsen tar sikte på å være i samsvar med de forpliktelsene som følger av OECD-konvensjonen av 21. november 1997<sup>38</sup>, Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon av 27. januar 1999<sup>39</sup>, Europas sivilrettslige konvensjon mot korrupsjon<sup>40</sup> og FN konvensjonen mot korrupsjon fra 9. desember 2003.<sup>41</sup>

Da korrupsjonbestemmelsen ble innført, hadde lovgiver et klart mål om at Norge skulle være et foregangsland og at lovverket skulle være normdannende internasjonalt.<sup>42</sup> Den norske korrupsjonbestemmelsen går dermed lengre enn det konvensjonene krever hva gjelder kriminalisering av korrumpert adferd. Norge prioriterer høyt å delta aktivt i det internasjonale samarbeidet mot korrupsjon, og har i dag en av de strengeste lovgivningene i verden på korrupsjonsfeltet. Etter departementets syn er det ikke tilstrekkelig at Norge nøyer seg med minimumsforpliktelsene. De ønsket derfor å gå lengre enn det konvensjonene krever.<sup>43</sup>

---

<sup>34</sup> Schea, Trond E. og Stoltenberg, Lars (2016) (lastet ned 17.02.2023)

<sup>35</sup> Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgelig Straffelov (Straffeloven 1902 – strl.)

<sup>36</sup> Matningsdal (2021) s. 500

<sup>37</sup> Ot.prp. nr. 22. (2008-2009) s.32

<sup>38</sup> (OECD-konvensjonen) (1997)

<sup>39</sup> Europarådetsrådets strafferettslig konvensjon (1999) (ETS no. 173)

<sup>40</sup> Sivilrettslig konvensjonen mot korrupsjon (1999) (ETS no. 174).

<sup>41</sup> FN-konvensjonen mot korrupsjon (2003)

<sup>42</sup> Innst. O. nr. 105 (2002-2003) s. 2

<sup>43</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 6 og 7

Som følge av et større nasjonalt og internasjonalt fokus har flere korrupsjonssaker kommet opp for norske domstoler i senere tid. Vi vet i dag at korrupsjon også skjer i Norge til tross for at vi er et land med høy grad av tillit. Derfor er det viktig vi tross høy grad av tillit jobber hardt for å ha gode systemer og regler som kan oppdage korrupsjonsbrudd. Det å oppdage korrupsjon er vanskelig og ressurskrevende. Media har i senere tid hjulpet til med å avdekke flere korrupsjonssaker, som har bidratt til å sette søkelyset på korrupsjonslovbrudd også nasjonalt.

### **2.1.2 De bærende hensyn bak korrupsjonbestemmelsen**

Korrupsjonbestemmelsen er en straffebestemmelse, og har dermed på lik linje med andre straffebestemmelser som formål å forebygge uønsket adferd og opprettholde et velfungerende og stabilt samfunn ut fra de gjeldende verdier og moral som anses som ønskelig.<sup>44</sup>

Av forarbeidene fremkommer det at korrupsjon utgjør en trussel mot demokratiet, rettsstaten, menneskerettighetene og sosial rettferdighet. Det bidrar også til å hindre økonomisk utvikling og kan virke konkurransevridende.<sup>45</sup> De norske grunnverdiene som demokrati, sosial og økonomisk rettferd og menneskerettighetene, sett opp mot de skadelige virkningene av korrupsjon for samfunnet og individet, kan dermed belyse hensynene bak korrupsjonbestemmelsen.<sup>46</sup>

Et viktig hensyn bak korrupsjonbestemmelsen er for det første hensynet til økonomisk og sosial trygghet. Grovt sett kan det sies at korrupsjon er en måte å gå bakveien på ved å stjele fra det offentlige systemet og de som forholder seg til denne samfunnsstrukturen. Selv om det ikke nødvendigvis er penger som utveksles under bordet, vil virkningene av at privilegier og økonomiske ressurser blir skjevfordelt kunne skade samfunnets økonomi og tillit til forvaltningen. Adferden skader samfunnet ved at det hindrer sosial og økonomisk utvikling og destabiliserer demokratiet, som igjen rammer befolkningen og landet direkte.<sup>47</sup> I et land med mye korrupsjon har man ikke lenger tillit til hverandre og det politiske systemet. Da svekkes etiske og moralske verdier hos den enkelte, og staten mister kontroll og innflytelse som følge av sosial uro.<sup>48</sup>

---

<sup>44</sup> Innst. O. nr. 72 (2004-2005) s. 14-15

<sup>45</sup> Ot.prp. nr.78 (2002-2003) s. 7

<sup>46</sup> Holter om utilbørighetsvurderingen (2010) (lastet ned 24.03.2023)

<sup>47</sup> Holter om utilbørighetsvurderingen (2010) (lastet ned 24.03.2023)

<sup>48</sup> Ringen, Gunnar H. og Johnsen, Stig R. (2023) (lastet ned 29.03.2023)

Korrupsjon kan føre til utbredelse av beslektede kriminelle handlinger som for eksempel trusler, utpressing, avgiftsunndragelser og dokumentforfalskning.<sup>49</sup> Motivet bak korrupsjon er at en ønsker å oppnå særlige fordeler, gjerne økonomiske, og dermed vil korrupsjon gjerne føre med seg problemer som svart økonomi og annen vinningskriminalitet. Dessuten vil det avhengighetsforholdet som oppstår i forbindelse med korrupsjon, kunne gi grunnlag for utpressing og annen kriminalitet som kan gi skadevirkninger langt utover de som direkte ville følge av bestikkelsen.<sup>50</sup>

Uredelig og illojal konkurranse gjør at penger og fordeler blir tildelt personer som kanskje ikke hadde rettmessig krav på fordelene. Feilfordeling av penger og andre fordeler kan føre til at kapitalen havner på færre hender, som samlet sett kan overstyre den makten staten er tildelt av befolkningen gjennom maktfordelingsprinsippet. Dersom det er andre som påvirker økonomien og godene i landet, mister staten sin funksjon. En slik adferd vil ikke bare skade økonomien vår, men også demokratiet og velferdssystemet vårt. Hensynet til et velfungerende demokrati og velferdssystem ligger da også til grunn for korrupsjonbestemmelsen.

Hensynet bak bestemmelsen må også ses i sammenheng med det alminnelige saklighetskravet som gjelder ved utøvelse av offentlig myndighet.<sup>51</sup> Forbudet mot korrupsjon sikrer også at den enkelte offentlig tjenestemann avstår fra å ta utenforliggende hensyn gjennom påvirkning fra andre, og derfor utøver rettmessig tjenesteutøvelse. At forvaltningen opptrer saklig og objektivt er avgjørende for den enkeltes rettssikkerhet. Korrupsjonbestemmelsen har altså som hensyn/formål å sikre at offentlig tjenestemenn ikke lar seg forlede av bestikkelser fra andre og dermed opptrer partisk og korrupt.<sup>52</sup> Bestemmelsen tar derfor sikte på å sikre en velfungerende og stabil forvaltning, som er avgjørende for at demokratiet og rettsstaten skal fungere.

Korrupsjon kan dessuten også føre til en ineffektiv forvaltning.<sup>53</sup> Har befolkningen ikke tillit til de som utøver myndighet på vegne av staten eller kommunen, vil man heller ikke respektere de avgjørelsene som blir tatt. Det kan føre til at saksbehandling og gjennomføringen av forvaltningens vedtak forsinkes eller forhindres fordi befolkningen ikke stoler på at den blir rettmessig og saklig behandlet.

---

<sup>49</sup> NOU 2002: 22 s. 37

<sup>50</sup> Holter om utilbørighetsvurderingen (2010) (lastet ned 24.03.2023)

<sup>51</sup> NOU 2002: 22 s. 37

<sup>52</sup> NOU 2019: 5 s. 146

<sup>53</sup> NOU 2019: 5 s. 146

Samlet sett skal korrupsjonbestemmelsen bidra til at offentlig sektor forblir objektiv, saklig, effektiv og til å stole på. Tilsidesettes objektivitetskravet, vil det kunne føre til skade på befolkningen, dersom verdier blir feilfordelt. Dette vil igjen svekke tilliten til offentlige myndigheter, noe som er en trussel for demokratiet og rettsstaten vår. At offentlige vedtak treffes som følge av korrupsjon er i seg selv meget uheldig, men også for de tilfellene tjenestemannen ikke gjengir noen ytelse i form av uriktig tjenestehandling, vil han likevel gjøre seg sårbar mot press bare ved å motta bestikkelsen. Enhver mottagelse av bestikklser vil derfor oppfattes som mistenkelig utad og danne grunnlag for mistillit til forvaltningen. Et viktig hensyn er nettopp hensynet til allmennhetens tillit til det offentlige som er en viktig forutsetning for et velfungerende demokrati.<sup>54</sup>

## **2.2 Vilkårene for aktiv og passiv korrupsjon**

I straffeloven §387 straffes den som for seg selv eller andre «krever, mottar eller aksepterer» et tilbud om en «utilbørlig fordel» jf. bokstav a, eller den som «gir eller tilbyr» noen en «utilbørlig fordel» «i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføring av oppdrag» jf. bokstav b. Sammen med skyldkravet utgjør summen av disse vilkårene straffbar korrupsjon.

Handlingsalternativene er ment å treffe alle tilfeller der en tjenestemann utnytter sin stilling ved å tilegne seg fordeler, og der bestikkeren prøver å utnytte tjenestemannens statlige makt og kompetanse i bytte mot fordeler som penger og andre goder.

Det skilles mellom aktiv og passiv korrupsjon i forarbeidene til strl. §387. Bokstav a er mottakersiden, der den passive bestikker mottar en fordel, og bokstav b er giversiden, der den aktive bestikkeren gir eller tilbyr en fordel. Aktiv og passiv korrupsjon er hver for seg straffbart, og det kreves derfor ikke at bokstav a og b er oppfylt for å kunne straffes for korrupsjon. En kan av den grunn straffes kun for å prøve å bestikke en offentlig tjenestemann ved å «gi eller å tilby» en utilbørlig fordel. På samme måte kan den offentlige tjenestemannen også straffes dersom han «krever» en fordel av noen andre uten at han faktisk mottar den.<sup>55</sup>

---

<sup>54</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 28

<sup>55</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 12

## 2.2.1 Kort om de ulike handlingsalternativene i korrupsjonbestemmelsen

Etter strl. §387 første ledd bokstav a, er handlingsalternativene for mottakeren at en «krever», «mottar» eller «aksepterer» et tilbud om en «utilbørlig fordel».

Hva som ligger i betegnelsen «krever», vil etter en ordlydstolkning tilsi at en ber om noe, men at det ligger en viss trussel bak forespørselen. Det vil si at manglende oppfyllelse vil få negative følger eller konsekvenser.

Forarbeidene hevder at også anmodninger og forespørsler uten press omfattes. Så lenge handlingen sett i lys av omstendighetene, gir mottaker inntrykk av at den passive bestikker ønsker å oppnå en utilbørlig fordel, vil vilkåret være oppfylt. Kravet må ikke inneholde en faktisk konkret fordel. Det er tilstrekkelig at kravet utgjør en forventning om en fordel.<sup>56</sup>

Det neste handlingsalternativet for den passive bestikkeren forutsetter at han «aksepterer et tilbud» om en utilbørlig fordel. En tolkning av ordlyden tilsier at den som mottar en bestikkelse og ikke gjør noe med det, også kan bli strafferettslig ansvarlig.

I Straffelovrådets utkast til ny § 276 a annet ledd ble det foreslått at den aktive bestikker bare kunne straffes når vedkommende har gitt, tilbudt eller «lovet» noen en fordel for å oppnå en ytelse for seg eller andre. Departementet på sin side anså det ikke som nødvendig å innta et krav om at fordelene måtte være «lovet», og som følge av dette understreket departementet at det derfor ikke krevdes at bestikkelsen kunne knyttes til en bestemt handling eller unnlatelse.<sup>57</sup> Departementets begrunnelse var at det eventuelle lovkravet kunne skape tvil om det kunne reageres med straff ovenfor en utilbørlig belønning av noe den passive bestikkeren allerede hadde gjort eller unnlatt å gjøre.<sup>58</sup>

Løsningen førte dermed til at det ikke vil være nødvendig å bevise et forutgående krav eller årsaken til handlingene. Av den grunn vil også smøringstilfeller kunne medføre straff etter korrupsjonbestemmelsen.<sup>59</sup> «Smøring» er tilfeller der tjenestemannen direkte eller indirekte tilbys ulike små fordeler som enten maskeres som nedbetalinger, kontrakter, leveringsordre eller andre tilsynelatende lovlige tjenester over lang tid. Gjenytelsene behøver ikke være avklart

---

<sup>56</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 56

<sup>57</sup> Ot.prp. nr. 28 (2002-2003) s. 34

<sup>58</sup> HR-2009-302-A (30) med henvisning til Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 34

<sup>59</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 54



på det tidspunktet ytelsen gis. Smøringsforsøkene vil indirekte kunne påvirke tjenestemannens utførelse av tjenester som offentlig tjenestemann, og derfor gi grunnlag for straff.<sup>60</sup>

Selv om det vanlige er at fordelene fremstår som en motytelse for noe mottakeren skal gjøre eller unnlate å gjøre i forbindelse med utførelsen av stillingen, vil dermed også handlinger som er en forløper til en ny tjeneste omfattes.<sup>61</sup> Dette kan typisk være hendelser der en har avtalt at fordelene skal ytes i fremtiden, som for eksempel at man blir lovet en bedre stilling eller utbytte fra noe som det skal investeres i. Passivitet eller konkludent adferd, vil også falle inn under dette handlingsalternativet.<sup>62</sup>

Det siste handlingsalternativet som kan føre til straff for passiv korrupsjon, er at tjenestemannen «mottar» en utilbørlig fordel. Ordlyden tilsier at man har fått en rådighet over fordelene.

Det er etter forarbeidene avgjørende at fordelene faktisk er mottatt. Derfor vil en avtale om mottagelse ikke være tilstrekkelig til at vilkåret «mottar» i straffebudet er overtrådt.<sup>63</sup> Når vilkåret i bestemmelsen knytter seg til en handling, må det heller ikke vektlegges hvem som tok initiativ til handlingen. Ut ifra en tolkning av forarbeidene vil derfor en tjenestemann som mottar en bestikkelse, uten å ha vurdert hva som var hensikten bak handlingen av den grunn kunne bli strafferettslig ansvarlig etter §387. Med dette stilles det dermed en streng aktivitetsplikt til å foreta seg noe, om man som offentlig tjenestemann «mottar» en utilbørlig fordel fra en annen.

Paragraf 387 b gjelder for de tilfellene der bestikker «gir eller tilbyr» noen en bestikkelse. Ordlyden «gir» vil sammenfalle med de tilfellene der den andre mottar denne tjenesten. Vilkaåret «gir» er normalt oppfylt før vilkaåret «mottar» eller «aksepterer». Den tidsmessige avstanden mellom å gi og å motta kan likevel variere. Den aktive bestikker er ikke avhengig av at noen har mottatt bestikkelsen for å bli strafferettslig ansvarlig for handlingen. Det forutsettes imidlertid at bestikkeren ikke har anledning til å trekke tilbake fordelene. Det straffverdige forsøket må med andre ord være fullbyrdet jf. strl. §16.<sup>64</sup>

---

<sup>60</sup> Ot.prp. nr.78 (2002-2003) s. 34 og 35

<sup>61</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 54

<sup>62</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 57

<sup>63</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 57

<sup>64</sup> Sandhaug (2019) s. 108

Alternativet «tilbyr» er å forstå som et tilbud om en fordel, uten at det foreligger noen form for aksept. Ordlyden dekker tilfeller der en kommer med et forslag om en ytelse.

Forskjellen på å «gi» og «tilby» er vanskelig å fastlegge. Ordlydsfortolkning tilsier at vilkåret «gi» forutsetter at mottaker er i besittelse av fordelene, mens ved å «tilby» vil fordelene komme etter en viss tid, og dette støttes også av forarbeidene.<sup>65</sup>

## **2.2.2 Felles vilkår for straffbar korrupsjon**

Det er tre vilkår som er like for henholdsvis giver og mottaker, og som derfor kan behandles samlet. For det første må personen ha gitt eller mottatt «en fordel». For det andre må denne fordelene ha vært «utilbørlig», og for det tredje må fordelene være gitt eller mottatt «i anledning stillingen».

### **2.2.2.1 Fordelsvilkåret - Hva er en fordel?**

En «fordel» vil etter sin ordlyd være noe en kan dra nytte av og som har en verdi for den som mottar fordelene. Begrepet favner vidt.

Selv om fordeler gjerne kommer i form av penger eller gaver, vil det ikke være nødvendig at bestikkelsen er en konkret ting. Forarbeidene hevder at fordeler også kan være ulike tjenester. Tjenestene kan være av økonomisk verdi i form av juridisk bistand, arkitekttegninger, medisinsk faglig tips, tildeling av eksklusive eiendomsrettigheter som følge av favorisering ved saksbehandling.<sup>66</sup> Det kreves derimot ikke at tjenestene må ha en økonomisk verdi. Fordelen eller handlingen må ha en viss egenverdi for den som mottar fordelene eller for noen som står ham nær. Er han tjent med, eller kan dra nytte av den tjenesten han mottar, er det en «fordel» i lovens forstand. Forarbeidene legger derfor til grunn at for eksempel tildeling av en god stilling i jobben, privat skoleplass for egne barn, seksuelle tjenester og innsideopplysninger kan utgjøre en «fordel».<sup>67</sup>

---

<sup>65</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 57

<sup>66</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 54

<sup>67</sup> HR-2011-2143-A (29) og (30) med henvisning til Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 54

### **2.2.2.2 Utilbørighetvurderingen - Når blir fordelene utilbørlig?**

Det er ikke ulovlig å hverken gi eller motta fordeler. Terskelen for hva som utgjør en ulovlig fordel beror på om fordelene anses som «utilbørlig».

Hva som er «utilbørlig» er vanskelig å gi et klart svar på, basert på ordlyden alene. Begrepet tar sikte på at noe skal være urettmessig, ulovlig eller uberettiget, men legger ikke føringer for hvor terskelen ligger.

Forarbeidene fastsetter at fordelene må være «klart klanderverdig» for at den skal være «utilbørlig». Handlingen må videre fremstå som en «svikaktig og illojal opptreden». <sup>68</sup> Terskelen for hvilke fordeler som er «utilbørlig» synes derfor å være høy. Det er av den grunn ikke tilstrekkelig at handlingen er kritikkverdigg. Handlingen må utgjøre en kvalifisert overskridelse av en norm. <sup>69</sup>

En kan ikke ut fra ordlyden og terskel fra forarbeidene fastslå når grensen fra kritikkverdigg går over til klart klanderverdig. Om det er straffbart for en offentlig tjenestemann å for eksempel motta rabatterte bilreparasjoner, gratis feriereiser, kjapp saksbehandling og lignende fra venner, ved å bare se på handlingene blir derfor vanskelig. <sup>70</sup>

Hvorvidt handlingen er «klart klanderverdig» vil også kunne variere noe fra område til område, og det må til syvende og sist være opp til domstolen å trekke denne grensen etter forarbeidenes angitte momenter. <sup>71</sup>

I tilknytning til utilbørighetvilkåret nevnes det i HR-2014-1779-A at korrupsjonsstraffebudets «utilbørlig fordel» burde vurderes med varsomhet av hensyn til lovkravet i Grl. §96, og man må derfor avstå fra å tolke begrepet utvidede. <sup>72</sup> Borgerne skal forholde seg til det som fremkommer av loven og ikke utsettes for maktmisbruk der domstolene tolker ordlyden på ulike måter for å tilpasse den gitte situasjonen etter ønsket utfall.

---

<sup>68</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 6, 29, 35 og 42

<sup>69</sup> Sandhaug (2019) s. 116

<sup>70</sup> Artikkel fra Fagbladet (2020) (lastet ned: 09.03.2023)

<sup>71</sup> Ot.prp. nr. 28 (2002-2003) s. 28

<sup>72</sup> HR-2005-1913-A (16) og HR-2014-1779-A (14)

Utlbørighetsvilkåret er en rettslig standard og skal derfor vurderes nøye ut fra momenter som er angitt i forarbeidene.<sup>73</sup> Grensen mellom hva som er straffbart skal trekkes etter disse standardene, og ikke alene basere seg på dommerens skjønn og personlige oppfatning.<sup>74</sup>

### **2.2.3 Momenter som skal vektlegges ved utlbørighetsvurderingen**

For å kunne fastlegge innholdet i «utilbørlig fordel» mer konkret skal man ifølge forarbeidene foreta en totalvurdering av situasjonen, der de forskjellige momenter spiller inn. Momentene hver for seg kan ha ulik styrke, men en samlet vurdering skal kunne klargjøre om en står ovenfor et klanderverdig forhold, og derfor en «utilbørlig fordel».

#### **2.2.3.1 Formålet med ytelsen**

Hva som er formålet med ytelsen, er kjernen i hvorfor korrupsjon er straffbart. Handlinger der baktanken er få en skjult og ulovlig fordel tilbake, er det som vil kunne skade samfunnet og vil dermed være et betydelig og viktig moment for vurderingen av om man står ovenfor et korrupsjonsbrudd.<sup>75</sup>

Forarbeidene hevder at der det klart kan bevises at bestikkeren hadde en forventning om å få en motytelse som han egentlig ikke ville hatt krav på, så taler det for at handlingen er «utilbørlig».<sup>76</sup>

Det er imidlertid ikke alltid mulig å bevise en slik forventning. Selv om en person utvilsomt har mottatt en urettmessig fordel i anledning av sin stilling kan det være vanskelig å fremskaffe bevis for at det forelå et løfte eller et krav om gjenytelse før vedkommende har mottatt en fordel i gjengjeld.<sup>77</sup> Hva bestikkeren tenkte da han ga fordelene, vil ofte kunne maskeres med andre lovlige handlinger som for eksempel vennetjenester eller tilbakebetaling av lånte penger. Det vil derfor kunne være vanskelig å knytte bestikkeren sitt tilbud opp mot en bestemt handling. Av den grunn har departementet som tidligere drøftet i kapittel 2.2.1 fastslått at det ikke er et lovkrav at en må knytte handlingen opp mot et forutgående krav eller årsaken til handlingen, selv om korrupsjon i all hovedsak handler om å påvirke tjenestemannen.

---

<sup>73</sup> Ot.prp. nr 78 (2002-2003) s. 34 og 35

<sup>74</sup> HR-2014-1779-A (14)

<sup>75</sup> Holter om utlbørighetsvurderingen (2010) (lastet ned 24.03.2023)

<sup>76</sup> Ot.prp. nr.78 (2002-2003) s. 34

<sup>77</sup> Ot.prp. nr.78 (2002-2003) s. 34 og 57

Med påvirkning siktes det ikke bare til at den gitte handlingen må kunne påvirke. Det er også påvirkning der en fordel ytes for å skape «goodwill» i forbindelse med en konkret beslutning eller i et gjensidig forhold generelt.<sup>78</sup>

I HR-2009-302-A bekreftet Høyesterett at smøringstilfeller var omfattet som følge av forarbeidene. Der var det ikke et vilkår at giveren måtte få eller forvente en motytelse. Det var heller ikke et lovkrav at det måtte være bevist en motivasjon om påvirkning ved handlingen fra bestikkeren.<sup>79</sup>

Ifølge Høyesterett skulle det likevel ikke tas direkte avstand fra forståelsen om at det også måtte være en forventning om gjenytelse, da en slik forventning er selve kjernen av korrupsjon.<sup>80</sup> Selv om det ikke var et absolutt lovkrav at det måtte fremgå klart et krav om motytelse, kunne man bare ved svært spesielle tilfeller dømme noen etter korrupsjonbestemmelsen, der man kunne se helt bort fra at det forelå en påvirkningshensikt.<sup>81</sup> Høyesterett holdt fast ved denne forståelsen i HR-2009-2409-U avsnitt 26 og i HR-2022-1278-A avsnitt 38.

Selv om påvirkningsmomentet ikke er et lovkrav, er det likevel viktig at dette er et moment som burde vektlegges i alle tilfeller der det kan bevises. Motsatt vil det si at dersom man kan sannsynliggjøre at det ikke ligger noe påvirkningsmoment i sammenheng med den fordelen som er gitt, så vil det bli vanskelig å argumentere for at man står ovenfor et korrupsjonstilfelle.<sup>82</sup>

Det mest sentrale ved korrupsjon er jo faktisk den reelle begrunnelsen for hvorfor fordelen ble gitt. Dersom handlingen ikke har som hensikt å bestikke noen, vil det vanskelig kunne sies at en har gjort noe straffbart. Selv om påtalemyndigheten ikke trenger å bevise ut over enhver rimelig tvil at formålet bak ytelsen er å få eller forvente en motytelse, kan man likevel se helt bort fra eller spekulere over ytelsens formål. Domstolene må analysere den aktuelle handlingen og legge det mest sannsynlige hendelsesforløpet til grunn. Om den tiltalte kan sannsynliggjøre at det ikke foreligger et påvirkningsmoment, vil man derfor kunne unngå straff.<sup>83</sup>

---

<sup>78</sup> Sandhaug (2019) s. 121

<sup>79</sup> I HR-2009-302-A s. 130 med henvisning til Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 54

<sup>80</sup> HR-2009-302-A (36) og (37)

<sup>81</sup> HR-2009-302-A (37)

<sup>82</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 29

<sup>83</sup> Holter om utilbørighetsvurderingen (2010) (lastet ned 24.03.2023)

Som følge av rettspraksis kan derfor en bestikker bli dømt selv om det ikke kan direkte bevises at handlingen hadde som formål å påvirke tjenestemannens avgjørelse. Det kreves heller ikke at tjenestemannen forsto at bestikkeren forsøkte å påvirke ham. Retten må imidlertid ta stilling til det, og det er bare ved ytterst få tilfeller at man kan se helt bort ifra mulig påvirkning der korrupsjon gjør seg gjeldene<sup>84</sup>. Korrupsjon handler om bestikkelse av den offentlige tjenestemann, og det må derfor også vurderes om smøringen har hatt som formål å påvirke. Momentet er derfor viktig i vurderingen av om utilbørighetvilkåret er oppfylt.

### ***2.2.3.2 Ytelsens art og verdi***

Korrupsjon tar sikte på å beskytte mot feilfordeling av penger på en urettmessig måte. Hvor stor økonomisk verdi fordelene har vil derfor være et viktig moment fordi det sier noe om den økonomiske skadevirkningen.

Utilbørighetvilkårets nedre økonomiske sjikt, vil etter forarbeidene være fordeler som regnes som akseptable «leilighetsgaver», som typisk vil være oppmerksomhetsgaver på jobb etter foredrag, jubileumsgaver og bursdagsgaver. Det å motta vanlige gaver er ren folkeskikk, og vil derfor ikke anses som utilbørlig. Foruten om «leilighetsgaver» avgrenses det generelt mot mindre og «bagatellmessige» ytelser og påskjønnelser.<sup>85</sup>

Dersom det er snakk om fordeler uten økonomisk verdi, vil mindre fordeler som ikke strider mot den «alminnelige rettsbevissthet» heller ikke være utilbørlig.<sup>86</sup>

Det er ikke fastsatt en klar økonomisk grense for når en gave eller tjeneste er «utilbørlig». Vilkåret vil kunne variere avhengig av blant annet bransje, etat og virksomhet, og derfor er det vanskelig å sette en terskel for hva som er vesentlige beløp, i og med at andre momenter også spiller inn.

Er handlingen forøvd av eller ovenfor en offentlig tjenestemann kan mindre tjenester og gaver som utgjør mindre verdier, anses som uakseptable fordeler. Etter Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 56 vil den offentlig ansatte for eksempel «kunne akseptere invitasjon til konsert, en middag

---

<sup>84</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 29

<sup>85</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 54

<sup>86</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35

eller annet lignende arrangement betalt av andre enn arbeidsgiver, hvor også andre virksomheter eller etater er invitert [...]»

I HR-2014-1779-A var spørsmålet om en driftssjef i et kommunalt selskap som hadde ansvar for store deler av kollektivtrafikken kunne dømmes for korrupsjon etter å ha deltatt i tre middager betalt av en bussprodusent. Middagene var verdt mellom 1370 og 1700 kroner. Driftssjefen ble frifunnet med den begrunnelse at det måtte være tillatt å delta i arrangementer som var relevant for hans stilling. Det ble også lagt vekt på at handlingene var innenfor det man kunne anse som alminnelig kundepleie og tradisjonell kundekontakt.<sup>87</sup> Dommen viser hva som ligger i nedre sjiktet av det man kan kalle «bagatellmessige påskjønnelser», og dermed hva som utgjør lovlige fordeler. Selv om summen var et beskjedent beløp. Videre la de i dommen vekt på at fordeler som ikke er av varig karakterer, kunne aksepteres dersom det er snakk om mindre økonomiske fordeler.

I LB-2009-164828 hadde en arkitekt blitt tiltalt for å ha gitt en saksbehandler i plan- og bygnings etaten en samlet sum på om lag 12 000 kroner, som betaling for hjelp til tillatelser han trengte som arkitekt. Beløpene som ble gitt, ble fordelt utover en lengre periode, men falt innunder hva en kunne anse som «utilbørlig» til tross for at det ikke var snakk om store summer. Det ble i dommen nevnt at det ikke var snakk om «et ubetydelig beløp».

I TRANA 2012-65267<sup>88</sup> kom retten frem til frifinnelse for korrupsjon. Saken gjaldt tidligere rådmann i Rana kommune som hadde kjøpt en leilighet under takst av en mann som hadde flere næringsinteresser, som eierskap til en restaurant med skjenkebevillinger i kommunalleide lokaler. Den tidligere rådmannen fikk dessuten tilbud om å leie en leilighet i Tyrkia med rabatt som utgjorde en gave på 162 kroner dagen. Dette var økonomisk sett ikke mer enn en vinflaske. Gjennom henvisning til forarbeidene begrunnet tingretten denne avgjørelsen med at loven ikke hadde som hensikt å kriminalisere gaver av ubetydelig summer. Sammen med fordelenes økonomiske verdi og forholdene for øvrig ble derfor mannen frikjent.

Generelt sett kan man utlede av forarbeidene og rettspraksis at det ikke er mulig å klart tallfeste hvor mye fordelen må være verdt for at det skal kunne være en «utilbørlig fordel». Konfekt, vin, blomster og gavekort med småsummer faller naturlig utenfor lovens virkeområde. På lik linje vil småtjenester fra venner som kunne utgjort en lav økonomisk sum være tilstrekkelig.

---

<sup>87</sup> HR-2014-1779-A (46)

<sup>88</sup> Korrupsjonsdommer TI Norge (2003-2021) (2023) s. 38

Det å være barnevakt for vennen din vil spare vennen for penger til barnevakt, men er ikke av en verdi som anses å være til skade for samfunnet.

Det er imidlertid ikke verdien alene som sier noe om fordelene er utilbørlig, men det avgjørende er om tjenesten og verdi av tjenesten er av en slik art at det kan påvirke den offentlige tjenestemanns utøvelse av sin stilling. Hva som er et «ubetydelig» beløp beror på en konkret tolkning i hvert enkelt tilfelle, og må vurderes sammen med de andre momentene som fremgår av forarbeidene.

### ***2.2.3.3 Om handlingen er forøvd ovenfor eller av en offentlig tjenestemann***

Ved avgjørelsen av om en fordel er «utilbørlig» skal det etter forarbeidene legges vekt på om handlingen er forøvd av eller ovenfor en offentlig tjenestemann, eller noen annen som har en stilling, der handlingen kan true tilliten til hans stilling eller virksomheten han jobber i.<sup>89</sup>

Som oppgaven nevnte innledningsvis i kapittel 1.2 er det viktig at befolkningen har tillit til den offentlige tjenestemann sin saksbehandling siden de jobber i betrodde stillinger der de i større grad er sårbare mot eventuell påvirkning fra andre. Offentlige tjenestemenn forvalter statens midler og utøver statens særstilte myndighet og er derfor avhengig av tillit. Om det som følge av korrupsjon treffes uriktige beslutninger kan det være skadelig for rettsstaten og demokratiet, fordi ikke lenger har tillit til forvaltningsorganet utad og de som arbeider på vegne av organet.<sup>90</sup>

De negative konsekvensene av mistillit til forvaltningen er store, og derfor stilles det strengere krav til når en offentlig tjenestemann krever eller mottar en «utilbørlig fordel». Er bestikkelsen for eksempel av en mindre verdi, vil en offentlig tjenestemann lettere kunne oppfylle utilbørlighetsvilkåret fordi hans opptreden i større grad kan skade folks tillit til forvaltningen.<sup>91</sup>

Partenes stilling og posisjon må videre ses i sammenheng med om vedkommende utøver offentlig myndighet med krav til særlig tillit som følge av hans stilling. Har vedkommende et lederansvar eller spesiell mulighet til å påvirke viktige beslutninger, må det stilles strengere krav til hvilke fordeler han kan motta.<sup>92</sup> Dessuten vil lederens tilbøyelighet til å motta tjenester kunne virke normdannende for de andre ansatte som bidrar til en ukultur og en svekket tillit i

---

<sup>89</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002.2003) s. 28

<sup>90</sup> Matningsdal, Magnus. Straffeloven 2005, Lovkommentar, §387, Juridika.no (lastet ned: 21.01.2023 og 13.02.2023)

<sup>91</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 56 og NOU 2002: 22 s. 30

<sup>92</sup> Prop. 94 L (2016-2017) s. 187



virksomheten ellers. Noe generelt krav om at vedkommende må ha en beslutningsmulighet gjelder imidlertid ikke.<sup>93</sup>

Etter forarbeidene vil Tjenestemannsloven (tjml.) §20<sup>94</sup> (nå statsansatteloven §39<sup>95</sup>) kunne gi en viss veiledning til utilbørighetsvurderingen der handlingen er forøvd av eller ovenfor en offentlig tjenestemann. Bestemmelsen forbyr statsansatte å motta gave, provisjon, tjeneste eller annen ytelse som er egnet til, eller av giveren er ment å påvirke vedkommendes handlinger.<sup>96</sup>

Bestemmelsen vil ifølge kommunal- og moderniseringsdepartementet sin veiledning være en type krysningspunkt mellom habilitetsbestemmelsen og korrupsjonbestemmelsen. Det er fordi virkningen av brudd på bestemmelsen fører til sanksjoner som ordensstraff, oppsigelse eller avskjed jf. statsansatteloven §39 (2). De administrative reaksjonene er negative og kan minne om straff. Grove brudd på denne bestemmelsen utløser dessuten mulig grunnlag for straff etter §387.<sup>97</sup>

Tjenestemannen må imidlertid ha opptrådt forsettlig for å kunne rammes av strl. §387 og terskelen for straffbarhet etter §387 er dessuten høyere enn for administrative reaksjoner etter statsansatteloven. Departementet fremhever at utilbørighetsnormen i §387 ikke i alle sammenhenger er like streng som normen i tjml. §20.<sup>98</sup> Uansett viser loven hvilke retningslinjer som spesielt burde legges vekt på ved utilbørighetsvurderingen.<sup>99</sup>

Relevante momenter særlig tilknyttet forhold ved offentlig tjenestemann er i hvilken egenskap man mottar gaven.<sup>100</sup> Det vil lettere kunne aksepteres om gaven er gitt til forvaltningsorganet og ikke den enkelte saksbehandler.

Hvem som er giver og giverens motivasjon vil også kunne være av betydning. Om giveren er i posisjon til å påvirke og friste tjenestemannen, er det i seg selv et moment som kan svekke

---

<sup>93</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-3003) s. 13

<sup>94</sup> Lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemann m.m. (Tjenestemannsloven – tjml.)

<sup>95</sup> Lov 1. juli 2017 nr. 67 Lov om statens ansatte mv. (Statsansatteloven)

<sup>96</sup> Veileder om gaver i tjenesten (2017)

<sup>97</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 14 og 56

<sup>98</sup> NOU 2002: 22 s. 39

<sup>99</sup> Veileder om gaver i tjenesten (2017) s. 7

<sup>100</sup> Prop. 94 L (2016-2017) s. 187

tilliten til tjenestemannens upartiskhet. Det er da større grunn til å mistenke korrupsjon. Det må dessuten legges vekt på kulturelle forskjeller ved gaver.<sup>101</sup>

Statsansatteloven gir god veiledning i hvordan en skal forholde seg til utilbørighetskriteriet, der vedkommende i større grad risikerer å skade tilliten til forvaltningens objektivitet og upartiskhet. Under enhver omstendighet vil bestikkelser som tjenestemannen mottar, bli oppfattet som en uriktig tjenestehandling. Dette ødelegger folks tillit til forvaltningens upartiskhet og integritet og er et vesentlig hensyn til hvorfor korrupsjon kriminaliseres. Det fremstår derfor som rettferdig at terskelen for utilbørighet er lavere der tjenestemannen er mottaker.<sup>102</sup>

#### **2.2.3.4 Har mottaker brutt etiske interne retningslinjer?**

Tidligere har det vært antatt at uttrykksformen «utilbørlig» viser til hva tjenestemannen i samsvar med lov, forskrift eller sedvane har rett til å ta imot. Det har imidlertid vært uenighet om det alminnelige rettsstridskravet skal knyttes til uttrykksformen "uberettiget" eller ikke.<sup>103</sup>

Forarbeidene mener at et slikt krav kompliserer bevisføringen og vil ikke fange opp alle tilfeller av korrupsjon. Det er derfor ikke et krav at man bryter regler og lovverk for å kunne falle innunder vilkåret, så det avgjørende vil være om handlingen er «klart klanderverdig».<sup>104</sup>

Handlinger som strider med alminnelig forvaltningsskikk og forretningsetikk er eksempler på handlinger som kan være «utilbørlig» uten å bryte med regler og lovverk. For eksempel antas det at den tjenestemann som mottar bestikkelse for å behandle en forvaltningssak nøyer, raskere og utenom tur, foretar en pliktstridig tjenestehandling.<sup>105</sup>

I HR-1993-112-A kom spørsmålet om hvorvidt handlinger fra tjenestemannen må være pliktstridig for å oppfylle vilkåret «urettmessig». Avgjørelsen gjaldt et omfattende sakskompleks vedrørende korrupsjon i Oslo kommune. I en av tiltalepostene var spørsmålet om de to tiltalte kunne straffes for å ha prøvd å bestikke de ansatte i Oslo-kommune etter den gamle straffelovens § 128. Det ble da fastslått at bestemmelsen også rammet de påvirkningene som hadde som hensikt å få tjenestemannen til å treffe en bestemt avgjørelse av flere mulige, som

---

<sup>101</sup> Veileder om gaver i tjenesten (2017) s. 9-11

<sup>102</sup> LA-2022-118883

<sup>103</sup> NOU 2002: 22 s. 27

<sup>104</sup> NOU 2002: 22 s. 50 og Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 55

<sup>105</sup> NOU 2002: 22 s. 29

innen lov og regelverk kunne fremstå som rettmessige. Avgjørende var om det forelå personlige fordeler for tjenestemannen som var egnet til å påvirke ham.<sup>106</sup>

Tolkningen fra Høyesterett er relevant i forhold til forståelsen av begrepet «utilbørlig» etter dagens straffebestemmelse om bestikkelse etter §387. Den fastsetter at det ikke kreves at tjenestemannen må ha handlet pliktstridig, for at forholdet skal kunne rammes av §387. Avgjørende var om handlingen er egnet til å påvirke tjenestemannens avgjørelser.

I virksomheter der for eksempel tjenestemannen treffer vedtak innenfor forvaltningens frie skjønn, vil det kunne være vanskelig å bevise at det er foretatt en pliktstridig handling, med mindre vedtaket strider mot lov og alminnelige forvaltningsmessige krav. Selv om det å ta hensyn til en person sin fordel vil være et pliktbrudd, vil det vanskelig kunne bevises.<sup>107</sup>

I HR-2013-1394-A som gjaldt medvirkning til korrupsjon ble det lagt vekt på manglende retningslinjer med tiltak mot korrupsjon i spørsmålet om selskapet kunne ilegges foretaksstraff. Andrevoterende hevdet manglede retningslinjer ikke kunne være avgjørende for om handlemåten til tiltalte var korrupt eller ikke. Interne retningslinjene kunne bare fungere som et preventivt virkemiddel mot korrupsjon. Å slippe straffeansvar på grunn av manglede retningslinjer på arbeidsplassen kunne ikke være tilstrekkelig. Handlingen kunne være «utilbørlig» uavhengig av hva som var arbeidsplassens interne retningslinjer.<sup>108</sup>

I HR-2014-1779-A ble det også lagt vekt på hvorvidt det forelå brudd på etiske retningslinjer ved tolkningen av utilbørlighetsvilkåret. Saken gjaldt tre middager som sjefen hadde mottatt av bussprodusent som var leverandør av busser til flere av de selskaper det offentlige hadde driftsavtaler med. Selv om det var åpenhet rundt middagene driftssjefen hadde deltatt i, hadde han Ifølge Høyesterett brutt de etiske retningslinjene som var i etaten, og man kunne derfor ikke vektlegge grad av åpenhet rundt middagene.<sup>109</sup>

Selv om de etiske retningslinjene ble lagt vekt på, viste det seg at de var for alminnelige til at mannen kunne stå til strafferettslig ansvar for å ha deltatt på middagene. Han hadde derfor

---

<sup>106</sup> HR-1993-112-A s. 929

<sup>107</sup> NOU 2002: 22 s. 41

<sup>108</sup> HR-2013-1394-A (109)

<sup>109</sup> HR-2014-1779-A (37) og (38)

opptrådt kritikkverdigg, men ikke «utilbørligg». Derfor vil man gjennom tolking av de etiske retningslinjer kunne veilede hvorvidt vedkommende handlemåte er «utilbørligg» eller ikke..

Etter Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 29 vil vurderingen av om brudd på retningslinjer også kunne variere noe fra område til område, og det må til syvende og sist overlates til domstolene å trekke grensen. Momenter som for eksempel grad av åpenhet og brudd av retningslinjer er dynamiske og kan variere avhengig av hvilken etat det er snakk om og hvilken praksis de utøver. Hva som er i strid med alminneligg rettsbevissthet vil kunne endres over tid. Samfunnets holdninger til hva som er uetiske handlinger avhenger av gjeldende normer og etiske retningslinjer i samfunnet til enhver tid der samfunnsdebatter, media, forvaltningen og det private næringsliv er med på å påvirke utviklingen.<sup>110</sup>

Om den tiltalte har overholdt retningslinjer og praksis som har dannet seg i etaten, vil likevel kunne være et viktig moment som kan legges vekt på fordi det synliggjør hvorvidt vedkommende har opptrådt i samsvar med forventninger og etikk som befinner seg på arbeidsplassen. I offentlig sektor vil derfor generelle etiske retningslinjer i større grad kunne legges vekt på fordi de sier noe om den alminneligg forventingen til den offentlig tjenestemann. Etiske retningslinjer om habilitet kan være eksempler på retningslinjer som gjør seg gjeldende for de fleste offentlig tjenestemenn.

Moment for interne retningslinjer vil likevel ha en begrenset vekt for utilbørliggsvilkåret når retningslinjene «bare» gir uttrykk for virksomhetens og forvaltningsorganets egne forventninger. Korrupsjon er en bestemmelse som regulerer straff og kan ikke forankres i den enkelte institusjon sine retningslinjer. Hva som utgjør et korrupsjonstilfelle, burde for alle praktiske formål være kjent for enhver.<sup>111</sup>

### ***2.2.3.5 Åpenhet særligg sett i lys av den offentlige forvaltningen***

Grad av åpenhet er et moment som har innvirkning på utilbørliggsvurderingen, fordi det kan bidra til å kaste lys over hva som var den faktiske årsaken til at fordelen ble gitt. Korrupsjon er gjerne skjult økonomisk kriminalitet, og det kan derfor i større grad sies at dersom man er åpen med arbeidsgiver om fordelen som er gitt eller mottatt, så har man heller ikke gjort noe klanderverdig.

---

<sup>110</sup> Veileder om gaver i tjenesten (2017) s. 8 og 9

<sup>111</sup> HR-2013-1394-A (52) og (117)

I offentlig sektor kan det likevel lettere tenkes at man står ovenfor et «utilbørlig forhold» til tross for at arbeidsgiver er kjent med at fordelene er gitt.<sup>112</sup> Begrunnelsen for dette er som tidligere drøftet i kapittel 2.3.3.3 der det offentliges særlige ansvar for vern om tillit til saklighet ligger til grunn.

I LB 2009-164828 ble en saksbehandler som mottok penger fra en arkitekt i bytte mot rask og fordelaktig saksbehandling etter plan og bygningsloven, dømt for korrupsjon. Han ble ikke hørt i påstanden sin om at pengene var en alminnelig tilbakebetaling av gjeld, og det ble blant annet lagt vekt på at han hadde holdt skjult for arbeidsgiver at han mottok disse summene fra en han behandlet saker for.

I TNERO-2014-127365 ble en ansatt i Skedsmo kommune tilbudt et 14-dagers gratis opphold i en ferieleilighet på Gran Canaria til 19 000 kr, i bytte mot at hun skulle behandle tilbyderens byggesøknad raskere. Den ansatte trodde først det var en spøk, men da hun ble klar over at konsulenten i firmaet mente alvor, meldte hun ifra til nærmeste overordnede. Overarkitekten som jobbet i Skedsmo kommune fritatt for straffeansvar fordi hun ikke aksepterte tilbudet, men det var også av betydning at hun informerte nærmeste leder.

Dersom overarkitekten ikke hadde meldt ifra om bestikkelsen kunne hun blitt straffet for korrupsjon til tross for at hun likevel ikke hadde behandlet saken noe raskere enn normalt. Ved å ikke gjøre noe med bestikkelsen hadde hun «akseptert» fordelene gjennom konkludent adferd. For det første kreves det ikke at hun hadde handlet pliktstridig ved saksbehandlingen. Rask saksbehandling til fordel for tilbyderen utgjør en fordel for han. Hvorvidt overarkitekten hadde behandlet saken raskere enn normalt kunne dessuten by på bevisproblemer.<sup>113</sup> For det andre kreves det ikke at bestikkelsen må knyttes til selve handlingen<sup>114</sup>. Siden overarkitekten fortalte om forholdet med en gang ble tilbyderen med dette alene dømt for grov korrupsjon. Grad av åpenhet vil derfor fungere som et bevismoment, men vil ikke alene kunne avgjøre om handlingen er «utilbørlig» eller ikke.

Høyesterett presiserte i HR-2014-1779-A avsnitt 36 at Lagmannsretten i LB-2013-143390 feilaktig hadde lagt til grunn at når det for tjenestemannen fremsto som uproblematisk å informere arbeidsgiver om en gratis middag, ikke vil være snakk om mottagelse av en

---

<sup>112</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 55 med videre henvisning til NOU 2002: 2 s. 39

<sup>113</sup> I HR-1993-112-A

<sup>114</sup> HR-2009-302-A (30) med henvisning til Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 34

«utilbørlig fordel».<sup>115</sup> En «ukultur i etaten» vil på den ene siden kunne føre til at handlingen innad i etaten fremstår som greit, men det betyr ikke at betyr ikke nødvendigvis at det er lovlig. Har det dannet seg en «ukultur» i etaten, så har grad av åpenhet derfor begrenset vekt, der det finnes etiske retningslinjer. Åpenhet kan ikke alene si noe om handlingens karakter.<sup>116</sup>

### 2.3 Hva er innholdet i vilkåret «i anledning stillingen»?

Etter strl. §387 a og b må fordelen gis, tilbys, kreves eller mottas «i anledning» stillingen. Ren ordlydsfortolkning tilsier at det enten er snakk om en faktisk sammenheng eller en viss tilknytning. Det er imidlertid uklart ut fra ordlydsfortolkningen hvor sterk tilknytningen må være.

Forarbeidene sier lite konkret om hvordan «i anledning stillingen» skal tolkes. Innledningsvis uttaler departementet i lovproposisjonen at: «selv om de [Europakonvensjonen] bruker ulike formuleringer, baserer både europakonvensjonen og Straffelovrådets forslag seg på at en utilbørlig fordel må ha sammenheng med den passive bestickers (mottakers) stilling, verv eller oppdrag [...]».<sup>117</sup>

Videre nevnes det i forarbeidene at fordeler som «ikke har sammenheng med vedkommende stilling, verv eller oppdrag» faller utenfor bestemmelsens virkeområde.<sup>118</sup> Handlingene må som nevnt i kapittel 2.2.1 dessuten heller ikke beviselig ha virket inn på hvordan tjenestemannen utøver sin stilling. Uttalelsene viser at det må være en eller annen sammenheng mellom de fordelene som er gitt og tjenestemannens utøvelse av arbeid. Om fordelen er mottatt som privatperson på fritiden, er vilkåret dermed ikke oppfylt.

Innholdet i vilkåret «stilling» favner vidt og omfatter alle typer ansettelsesforhold, verv eller oppdragsforhold.<sup>119</sup>

Tidligere rettspraksis viser at det også er blitt lagt vekt på om den offentlig tjenestemanns handling står i rollekonflikt med de arbeidsoppgaver en som offentlig tjenestemann har. I HR-2011-2143-A hadde en politibetjent engasjerte seg i sin venns private rettstvist, der han brukte

---

<sup>115</sup> LB-2013-143390

<sup>116</sup> Sandhaug (2019) s. 127

<sup>117</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 33 og 34 sitat hentet fra HR 2022-1278-A (36)

<sup>118</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 54 sitat hentet fra HR 2022-1278-A (36)

<sup>119</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 53

sine faglige ressurser og nettverk som politimann til å hjelpe vennen med å komme til bunns i en sak gjennom kontakt med pressen og stortingsrepresentanter. Vennen hadde til gjengjeld dekt kostnader til fly i forbindelse med saken og betalt for arbeidet som ble gjort. Summen utgjorde til sammen omtrent 55 000 kroner. Politimannen mente at han hadde gjort dette som vennetjenester i sitt privatliv og at arbeidet ikke hadde noen sammenheng med hans yrke. Han mente at han hadde fått betaling utenfor sin vanlige arbeidstid og at det således ikke kunne være snakk om fordeler mottatt i anledning hans stilling.

Høyesterett kom frem til at han handlet i kraft av sin rolle som politibetjent, og ikke som en venn som ville hjelpe en annen, til tross for at deler av tjenestene ble gitt på fritiden. Det var en tydelig uakseptabel rolleblanding som gjorde han også inhabil.<sup>120</sup> Alt politimannen hadde gjort for å hjelpe vennen sto i direkte konflikt med hans rolle som politimann, og vilkårene «i anledning stilling» var derfor oppfylt. Dommen viser at dersom fordelene er i rollekonflikt med tjenestemannens arbeidsoppgaver, og følgelig bare kan gis fordi tjenestemannen har den stillingen han har, så er vilkåret «i anledning stilling» oppfylt.

I HR-2015-534-U, hvor en person som jobbet i NAV hadde mottatt penger fra personer under gjeldsordning for å gi faglig rådgiving, drøftet Høyesterett inngående vilkåret «i anledning stilling». Også i denne dommen hadde behandlingen skjedd delvis på kontoret, og delvis på fritiden etter jobb. Det sentrale i denne dommen var om mottakeren faktisk «benyttet eller utnyttet» sin kompetanse og erfaring som offentlig ansatt.<sup>121</sup>

Høyesterett mente at vilkåret «i anledning stillingen» ikke var oppfylt. Tjenestemannen hadde utnyttet sin kompetanse ovenfor sårbare skyldnere, men de tipsene som ble gitt skjedde i all hovedsak «på fritiden». Etter Høyesterett sitt syn var det ikke tilstrekkelig å domfelle på grunnlag av at den offentlige ansatte brukte sin opparbeidede kompetanse til å rådgi personen som var under gjeldsordning, når dette skjedde på fritiden. Handlingene var klart klanderverdige, men dette kunne ikke tas med i forståelsen av vilkåret «i anledning stillingen». Hvis en tjenestemann benytter sin kunnskap til å hjelpe andre på fritiden, vil derfor ikke vilkåret være oppfylt.<sup>122</sup>

---

<sup>120</sup> HR-2011-2143-A (27)

<sup>121</sup> HR-2015-534-U (24)

<sup>122</sup> HR-2015-534-U (25)

Her strammet domstolene inn forståelsen av ordlyden sammenlignet med I HR-2011-2143-A. Det som skiller sakene fra hverandre er tilknytningsforholdet mellom partene og om man brukte fordeler i kraft av sin stilling eller fordeler som følge av kunnskap man hadde tilegnet seg gjennom sin stilling. I HR-2011-2143-A hadde en politimann utnyttet sin posisjon som lennsmann til å hjelpe vennen. Siden det var tale om en nær venn, var handlingene hans i større grad egnet til å bli påvirket til tjenestemannens utøvelse av sin stilling.<sup>123</sup>

I Tjøme-saken tolket Høyesterett ordlyden «i anlednings stillingen» slik at den kunne bety «på grunn av», «i sammenheng med», «i kraft av» eller «i forbindelse med».<sup>124</sup> Felles for disse forståelsene er at det er en viss form for tilknytning mellom den jobben vedkommende har og den fordelen som blir ytt. Denne tilknytningen måtte ha en viss styrke og være tydelig.<sup>125</sup> Høyesterett kom frem til at vilkåret måtte tolkes som at det måtte være en «tilknytning» eller «forbindelse» mellom fordelen som ble gitt og mottakers stilling.

Formuleringen «i anledning stillingen» måtte av den grunn forstås som et krav om tilknytning av en viss tydelighet og styrke mellom ytelsen av en fordel. Hvorvidt det var snakk om tilstrekkelig tilknytning måtte vurderes samlet, der hvilken tidsmessig sammenheng det var mellom ytelsen av fordelen kunne virke inn på innholdet. Om handlingen kunne knyttes til en situasjon der stillingshaveren kunne treffe en avgjørelse av betydning for den som ga fordelen kunne også vektlegges. Andre momenter som ble vektlagt var mottakers stilling, hva slags fordel som ble ytt, verdien, hvilken grad av sannsynlighet som forelå for at mottaker skulle kunne treffe en avgjørelse som nevnt, samt betydningen av en slik avgjørelse for den som ga fordelen. Dette var egne momenter som skulle vektlegges ved forståelsen av om fordelen var gitt i anledning stillingen.<sup>126</sup>

Det kunne etter rettens syn være en tilstrekkelig sammenheng mellom mottakers stilling og fordelen selv om det også forelå et privat venneforhold eller annen tilknytning som ikke hadde med stillingen å gjøre. Derfor skulle de angitt momentene som ble pekt på i avsnittet over, gi videre veiledning til innholdet av vilkåret.<sup>127</sup>

---

<sup>123</sup> Se nærmere begrunnelse i kapittel 2.2.3.4 til HR-1993-112-A

<sup>124</sup> Se HR sin lovtolkning HR-2022-1278-A (34)

<sup>125</sup> HR-2022-1278-A (51)

<sup>126</sup> HR-2022-1278-A (45) med videre utdyping i LA 2022-118883

<sup>127</sup> LA 2022-118883



Selv om korrupsjonbestemmelsen ikke er ment å fungere som et «yrkesforbud», skal den særlig verne den offentlige sektors habilitets- og saklighetskrav, tilliten dertil, samt fri konkurranse og lojalitetsplikten i det private». <sup>128</sup> En tjenestemann må derfor til enhver tid være varsom med å motta tjenester som kan rokke ved hans habilitet og tillit. Tjenestemannen kan dessuten påvirkes av andre uavhengig av arbeidstiden. En «stilling» er en jobbtittel man har som man også bærer med seg i privatlivet. Hensynet til vern av offentlig tjenestemanns integritet og objektivitet taler dermed for at man med varsomhet burde drive med bytte av tjenester dersom man innehar en stilling som er sårbar for påvirkning.

På den andre siden er det viktig at handlingsnormen i §387 omhandler bestikkelser som skjer i sammenheng med offentlig tjenesteutøvelse. Av hensyn til legalitetsprinsippet, vil av den grunn ikke vennskapstjeneste rent språklig være gitt «i anledning stillingen».

Forståelsen av «i anledning stillingen» må likevel ikke tolkes så snevert at det bare gjelder når vedkommende mottar bestikkelser i arbeidstiden, men også i situasjoner der noen prøver å utnytte mottakers stilling generelt. Med de jobbvanene som i dag finnes, kan det være vanskelig å sette et klart skille på hva som er i kraft av en stilling eller ikke. Årsaken til at bestikkelsen gis må derfor vurderes mer konkret, der de tidligere nevnte momentene vil kaste lys over innholdet i «utilbørlig». Er tjenesten for eksempel utført i strid med den offentlige tjenestemanns rolle, vil momenter som brudd på etiske retningslinjer og grad av åpenhet nærmere kunne gi svar på om handlingen er foretatt «i anledning stillingen». <sup>129</sup> Dessuten vil det være en klar sammenheng med stillingen om tjenestemannen er avhengig av å handle i kraft av sin stilling for å kunne gi en eventuell fordel.

### **2.3.1 Nærmere om kravet til årsakssammenheng**

Høyesterettkonstaterte i Tjøme-saken at loven ikke ga holdepunkter for at det måtte være en årsakssammenheng mellom fordelene som ble gitt og stillingen, slik lagmannsretten hadde forstått loven. <sup>130</sup> Lagmannsretten hadde ved sin første behandling kommet frem til at det ikke var årsakssammenheng mellom fordelene som var gitt og vedkommendes stilling. Siden lagmannsretten hadde funnet det bevist at fordelene var gitt i kraft av vennskapet, ble de tiltalte

---

<sup>128</sup> Sandhaug (2019) s. 113

<sup>129</sup> HR-2011-2143-A (34)

<sup>130</sup> HR-2022-1278-A (50)

frikjent. Dette var en uriktig forståelse av loven mente Høyesterett, og saken måtte derfor bli behandlet på nytt av Lagmannsretten.

I avsnitt 56 uttaler Høyesterett at et årsakskrav ville medført en betydelig begrensning av rekkevidden til korrupsjonsbestemmelsen fordi bruk av betingelseslæren ville medført at straff bare var aktuelt der det kunne utelukkes at fordelene ikke ville vært gitt dersom mottakeren ikke hadde hatt denne stillingen. Som det ble nevnt i avsnitt 56, så er det normalt at mottaker og giver også har en privat relasjon, i tilfeller der korrupsjonsspørsmålet dukker opp. Hva som var primærformålet, kan da vanskelig la seg bevise. Hadde det vært et krav om årsakssammenheng, ville derfor enhver vennskapsbestikkelse blitt lovlig fordi årsaken til at gaven eller tjenesten ble gitt, alltid ville kunne blitt begrunnet med vennskapet og ikke stillingen til tjenestemannen.

Å ikke oppstille et slikt krav gjør det lettere for domstolene å dømme i de tilfellene hvor det ikke klart kan bevises at fordelene er direkte knyttet opp mot motytelsene. Ser man forarbeidenes tolkning konkret opp mot Tjømesaken<sup>131</sup>, ville virkningen av et årsakskrav ført til at det beviselig måtte ha vært en sammenheng mellom arkitekttjenestene og byggesakslederens utøvelse av sin stilling. Det måtte derfor blitt bevist at arkitekten ikke ville ha laget de tegningene til byggesakslederen, om det ikke hadde vært for at han hadde den stillingen han hadde. Siden de begge var gode venner, var det lett å argumentere for at denne fordelene ville blitt gitt uavhengig av stillingen til byggesakslederen.

Det å ha et lovkrav om å kunne bevise hensikten kan by på bevismessige problemer fordi det er vanskelig å bevise en korrumpert baktanke med den fordelene som er gitt i kraft av for eksempel vennskap og kjennskap. Skal man se hen til kompleksiteten rundt bevisførselen, vil det være hensiktsmessig at det ikke foreligger et slikt krav. Hvis man skal dele ut fordeler under bordet, er det et klart utgangspunkt at man stoler på vedkommende, og det er derfor naturlig at man kjenner hverandre godt. Gode relasjoner og nettverksbygging er nødvendig og bra i alle profesjonelle og private relasjoner, men burde ikke gå på bekostninger av de grunnverdiene som korrupsjonsbestemmelsen skal beskytte.

---

<sup>131</sup> LA-2022-118883

### 3 HABILITETSBESTEMMELSEN

#### 3.1 De bærende hensyn bak bestemmelsene om habilitet i forvaltningen

Reglene om habilitet har som formål å ivareta flere hensyn og må ses i sammenheng med at man «ikke bør dømme sin egen sak».<sup>132</sup> Habilitetsreglene skal først og fremst hindre at forvaltningens avgjørelser blir uriktige fordi tjenestemannen tar utenforliggende hensyn ved forberedelsen eller avgjørelsen av en sak.<sup>133</sup>

Habilitetsreglene skal ikke bare beskytte befolkningen mot myndighetsmisbruk gjennom å sikre at en opprettholder tilliten til dem som fatter avgjørelsene. De skal også beskytte den enkelte tjenestemann mot at det sås tvil om deres troverdighet.<sup>134</sup> Gjennom retningslinjene i habilitetsbestemmelsene, beskyttes tjenestemenn mot ubehageligheter ved det å melde ifra om inhabilitet fordi reglene gir dem en rett og plikt til å trekke seg fra behandlingen hvis de står saken for nær.<sup>135</sup>

De hensyn som begrunner habilitetsreglene må balanseres mot hensynet til effektiv saksbehandling. Effektiv saksbehandling taler for at en burde sikre faglig kvalitet på den mest effektive måten. Effektivitetsprinsippet gjør seg særlig gjeldende i saker der det finnes et fåtall av personer med angitt kompetanse. I små fagmiljøer der «alle kjenner alle» kan det være vanskelig å finne en erstatte. Særlig gjelder dette der vedkommendes stilling krever en spesiell sakkyndighet. Tilliten til forvaltningens faglige kvalifikasjoner kan svekkes dersom strenge habilitetsregler går på bekostning av viktige fagkunnskaper. Praktiske problemer med å finne en stedfortreder med gitt kompetanse og forsinkelser på grunn av problemet vil dessuten alene kunne føre til at organet mister tillit når behandlingene tar for lang tid. Inhabilitetsreglene må derfor suppleres med det grunnleggende kravet om en forsvarlig saksbehandling der effektivitet og faglig forsvarlighet er viktige elementer.<sup>136</sup>

Norge er et lite land med mange, små kommuner og et lavt befolkningstall. Som følge av et lavt befolkningstall, vil sannsynligheten for flere tette relasjoner øke. I mindre kommuner vil man

---

<sup>132</sup> Eckhoff og Smith (2014), s. 207

<sup>133</sup> Woxholth (2011) s. 135

<sup>134</sup> I HR-1996-9-B s. 70

<sup>135</sup> Woxholth (2011) s. 135

<sup>136</sup> Se JDLOV-2000/8596 EO

derfor oftere støte borti situasjoner der man har en eller annen tilknytning til den man behandler saken for, noe som kan gi grunnlag for inhabilitet.<sup>137</sup>

Ifølge Eckhoff og Smith er det viktig å skille mellom det å overtre habilitetsreglene, og det å befinne seg i situasjoner som kan skape inhabilitet. Det å være inhabil er ikke kritikkverdig i seg selv og anses ikke nødvendigvis som en saksbehandlingsfeil. Virkningen er at den inhabile tjenestemannen ikke kan treffe eller tilrettelegge for grunnlaget i avgjørelsen. Avgjørelser fra en inhabil tjenestemann kan dessuten bli ugyldige jf. fvl. §41.

Om en tjenestemann behandler en sak eller fatter vedtak til tross for at man er klar over sin inhabilitet, vil det imidlertid kunne gi grunnlag for kritikk. Oppdages dette, vil det kunne føre til mistanke om korrupsjon som kan skade offentlige organers tillit i befolkningen<sup>138</sup>.

Målet med habilitetsreglene er å sikre en effektiv, tillitsfull og betryggende saksbehandling som skal «øke borgernes rettsikkerhet».<sup>139</sup> Habilitetsreglene skal også forhindre korrupsjon og nepotisme.

### **3.2 Hvem vurderer hvorvidt det foreligger habilitetsbrudd?**

Det er tjenestemannen selv som er pliktig til å ta stilling til hans habilitet av eget tiltak jf. fvl. §8 (1). Den endelige avgjørelsen av om han er inhabil avgjøres imidlertid av nærmeste overordnende. Domstolene har også kompetanse til å prøve habilitetsspørsmålet i forbindelse med prøving av vedtakets gyldighet jf. §8 jf. §41.

Ved enkeltvedtak som får ønskede utfall, er det imidlertid svært få som klager på grunn av inhabilitet, og det kan derfor oppstå situasjoner der habilitetsspørsmålet ikke blir tatt stilling til, i og med at hovedansvaret for å melde fra hviler på tjenestemannen selv. Byggesaksbehandling i form av byggetillatelse eller fasadeendringer er enkeltvedtak som retter seg mot den det gjelder, og det kan derfor ta lang tid før andre oppdager utbyggingen. Oppdagelsen forutsetter at utbyggingen påvirker andre, for at noen skal ha en formening. Om ingen har en spesiell interesse i å få innsyn i vedtaket eller klage på det, vil derfor habilitetsspørsmålet ikke bli tatt stilling til.

---

<sup>137</sup> KS om «Inhabilitet og etikk» (2015) (lastet ned 06.03.2023)

<sup>138</sup> KS om «Inhabilitet og etikk» (2015) (lastet ned 06.03.2023)

<sup>139</sup> Innst. O II (1966-67) s. 2

Et annet problem knyttet til det at tjenestemannen selv må ta stilling til sin habilitet, er at det i noen tilfeller kan være vanskelig for tjenestemannen å vurdere hvorvidt man selv er habil, eller ikke. På samme måte som det kan være vanskelig å si nei til en venn, vil det også kunne være vanskelig å gi fra seg en sak fordi man anser at det er en risiko for at en selv ikke vil kunne klare å være objektiv i saken.

I NOU 1990: 26<sup>140</sup> «Gransking av Oslo kommune» som er en rapport utarbeidet i tilknytning til den tidligere nevnte Oslo-korrupsjonssaken, hevdes det at habilitetsbrudd oftere oppstår enn en kanskje skulle tro. Ifølge granskingsutvalget skyldes dette for det første uvitenhet omkring bestemmelsene, men i all hovedsak skyldes det at man har manglende vilje eller evne til å respektere bestemmelsene om inhabilitet.

### **3.3 Hvor går grensen for hva som er et habilitetsbrudd?**

Hovedregelen om inhabilitet for offentlig tjenestemenn følger av fvl. §6 jf. §1, og gjelder ved behandlingen av saker i kommunen og fylkeskommune jf. kommunelovens §13-3 første ledd.

Etter fvl. §6 (1) er en offentlig tjenestemann «ugild» til å «tilrettelegge grunnlaget» for en «avgjørelse», eller å «treffe en avgjørelse» i en forvaltningssak når en rekke tilknytningsformer er oppfylt. Disse tilknytninger leder direkte til inhabilitet. Dette kan for eksempel være der tjenestemannen selv er part i saken eller der en part i saken er i nært slektskap eller er gift med tjenestemannen.

Der habilitetsbestemmelsens første ledd angir spesifikke grunner som automatisk utgjør et habilitetsbrudd, vil fvl. §6 (2) materielt sett bygge på en mer skjønnsmessig vurdering. I denne vurderingen er spørsmålet om det foreligger «andre særegne» forhold som er «egnet» til å «svekke tilliten» til tjenestemannens upartiskhet.

### **3.4 Hva ligger i habilitetsvurderingen «særegne forhold»?**

Det er først og fremst innholdet i vilkåret «særegne forhold» som kan skape tvil. At forholdet må være særegent, tilsier etter sin ordlyd at det må være noe spesielt med forholdet som er egnet til å svekke tjenestemannens upartiskhet. Ordlyden synes ikke å legge opp til en høy terskel.

---

<sup>140</sup> NOU 1990: 26 s. 92

Det er ikke er krav at vedkommende faktisk ikke er i stand til å kunne behandle saken objektivt. Er det en viss risiko for det, er det etter ordlyden tilstrekkelig.

Vilkåret «særegne forhold» markerer at ikke enhver generell interessetilknytning leder til inhabilitet. For at inhabilitet skal inntre etter annet ledd må det være noe i den konkrete saken som kommer i tillegg til omstendighetene i første ledd. Vurderingen kan ses på som en utvidelse av første ledd. Forhold som ikke er nevnt i første ledd, men som ligner, kan dermed etter annet ledd føre til inhabilitet.<sup>141</sup>

Hva som er et «særegent forhold» må vurderes konkret fra sak til sak og ses i sammenheng med de hensyn bestemmelsen skal ivareta og momenter som skal vektlegges etter fv1. §6 (2).<sup>142</sup> Det er viktig hvordan forholdet vil se ut utad slik at organet ikke mister tillit blant befolkningen. Det er ikke av betydning hvorvidt den enkelte tjenestemann selv føler seg egnet til å behandle saken objektivt. Vurderingstemaet er derfor om forholdet i seg selv er egnet til å svekke tillit til at avgjørelsen blir riktig.<sup>143</sup> Verdier som rolleklarhet og etisk bevissthet er sentrale for i å legge til rette for at befolkningen har tillit til forvaltningen.<sup>144</sup>

Folkevalgte har i større grad mulighet til å utrykke seg politisk og ha egne særinteresser uten å bli inhabil til å behandle en sak.<sup>145</sup> Har vedkommende tatt bestemte politiske standpunkter, eller driver med privat næringsvirksomhet som vil kunne påvirkes av den eventuelle beslutningen, kan det likevel være snakk om habilitetsbrudd.<sup>146</sup> Viktigst er det å få presisert at det må være et forhold som er «særegent» for de det gjelder.

### **3.5 Hvilke momenter er viktig for vurderingen?**

I vurderingen av om det foreligger «særegne» forhold, skal lovbestemmelsen vilkår naturligvis vektlegges. Etter fv1. §6 (2) «skal» det «blant annet» legges vekt på om behandlingen medfører «særlig fordel, tap eller ulempe» for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til, og om forholdet er «egnet til å svekke tilliten». Det skal også legges vekt på om noen har

---

<sup>141</sup> Jnr. 3356/85 E og 2001/07337 E henvist i Woxholth, (2011) s. 161 og 162

<sup>142</sup> NOU 2019: 5 s. 239

<sup>143</sup> Eckhoff og Smith (2014) s. 210

<sup>144</sup> Veileder om habilitet (2011) (2011) s. 5

<sup>145</sup> Kommunal og regionaldepartementet, veileder, Habilitet i kommuner og fylkeskommuner s. 11 og 12

<sup>146</sup> Ot.prp. nr. 3 (1996–77) s. 61

kommet med en «ugildhetsinnsigelse» fordi dette er et forhold som alene er egnet til å svekke tillit.

### **3.5.1 «ugildhetsinnsigelse er reist av en part»**

Har det kommet innsigelser fra «en part» om at tjenestemannen er inhabil før vedtaket fattes eller under behandling av vedtaket, kan det kan det ved tvilstilfeller være grunnlag for å legge vekt på dette momentet. Det er ikke fordi vedkommende faktisk er inhabil, men fordi en part i saken har reagert på at de ikke har tillit til saksbehandleren.<sup>147</sup>

Det er imidlertid viktig at dette momentet kun gjør seg gjeldende ved tvilstilfeller. Er det en grunnløs innsigelse trenger man ikke legge vekt på det. Det kan ikke være tilstrekkelig at parten kommer med ugildhetsinnsigelser fordi han ikke er fornøyd med vedtakets utfall.<sup>148</sup>

### **3.5.2 «særlig fordel, tap, eller ulempe»**

Inhabilitet utløses ikke bare som følge av nære relasjoner, men kan også skje der utfallet kan utgjøre særlig fordel, tap eller ulempe for tjenestemannen. For at noe skal utgjøre særlig tap, fordel eller ulempe for tjenestemannen, må det være en fordel eller ulempe som knytter seg til tjenestemannen, eller som han indirekte vil dra nytte av.

Med fordel siktes det ikke bare til økonomiske fordeler, men også fordeler av personlige eller ideelle grunner. Utfallet trenger ikke knytte seg direkte til saksbehandleren, men kan få indirekte positiv påvirkning for den aktuelle tjenestemannen som behandler saken. For eksempel vil et vedtak som nekter vei gjennom naboens tomt, indirekte få betydning for tjenestemannen som bor i nabohuset.<sup>149</sup>

I Tjøme-saken hadde tjenestemannen en særlig interesse i å behandle reguleringsplanene slik at han kunne bygge i strandsonen, og han kunne yte en fordel til sin venn som ga han vederlagsfrie byggetegninger. Dette er et eksempel på et forhold som gir en særlig fordel for tjenestemannen.

---

<sup>147</sup> Kommunal og regionaldepartementet, veileder, Habilitet i kommuner og fylkeskommuner s. 11

<sup>148</sup> Eckhoff og Smith (2014), s. 214

<sup>149</sup> Stub, Marius. Karnov lovkommentar: Forvaltningsloven - fvl 1967, note 43 til § 6 særlig fordel, tap eller ulempe, (lastet ned: 07.03.2023)

Et annet eksempel på «et særegent forhold» i rettspraksis er HR-1996-9-B som gjaldt utarbeidelse av et vedtak om en skjenkebevilling som kunne berøre beboerne i strøket. En av kommunestyremedlemmene hadde forhandlet om å kjøpe nabotomten, og det var derfor grunn til å tro at vedkommende ikke ville klare å være upartisk ved avgjørelsen om stedet skulle få skjenkebevilling eller ikke. I denne saken var det særinteresser i form av et særlig tap som førte til inhabilitet.

### **3.5.3 Andre momenter**

Etter fvl. §6 (2) skal det «blant annet» legges vekt på de momentene som er nevnt. Det vil si at også andre momenter kan spille inn i vurderingen. Inhabilitet er ikke avgrenset til de tilfellene hvor vilkårene i §6 (2) er oppfylt jf. «blant annet». Andre momenter kan også spille inn i helhetsvurderingen. Andre momentene er knyttet opp til tjenestemannens særlige interesser i sakens utfall som for eksempel økonomisk, konkurransemessig eller noen man har «nær personlig tilknytning til» jf. fvl. §6 (2).

Som eksempler nevnes vanskelighetsgrad på saken, hvor skjønnspreget vurderingen er eller om han har truffet vedtak i saken tidligere. Dersom saken er relativ enkel og skjønnsutøvelsen ikke har en sentral plass, taler det for mindre strenge habilitetskrav jf. fvl. §6 (4). Listen er ikke uttømmende<sup>150</sup>

#### **3.5.3.1 Vennskap**

Vennskap mellom tjenestemann og en part i saken omfattes ikke av fvl. §6 (1). Det kan likevel tenkes tilfeller der nært vennskap kan føre til inhabilitet.

Etter Frihagens juridiske teori vil lovens ordlyd «nær personlig tilknytning til» jf. fvl. §6 (2) indikere at personlige forhold av ulik kategori vil kunne føre til inhabilitet. Tilknytningen mellom venner må være «nokså direkte og sterk» hva det gjelder vennskap eller uvennskap, for å kunne rammes.<sup>151</sup> Etter Frihagens syn er det ikke nok at de kjenner hverandre fra for eksempel en fest eller at de er kollegaer.

Ifølge Woxholth antas det at vanlig godt bekjentskap og samarbeid ikke er tilstrekkelig til at det er tale om et habilitetsbrudd. Er det et spesielt godt vennskap mellom saksbehandler og en

---

<sup>150</sup> Woxholth (2011) s. 168

<sup>151</sup> Frihagen (1985) s. 229



part skal man likevel være mer på vakt. Videre må en ta et forbehold for forvaltningssaker i mindre kommuner.<sup>152</sup> En viss sosial kontakt eller felles nettverk er ikke tilstrekkelig til å konstatere inhabilitet.<sup>153</sup> I små kommuner kan det tenkes at også en viss personlig kontakt må kunne aksepteres. Sosial omgang i faglig miljøer gir ikke nødvendigvis uttrykk for hvor nært vennskapet er, og gir heller ikke automatisk inhabilitet<sup>154</sup>

Problemstillingen kommer enda mer på spissen i de tilfellene en profesjonell relasjon har utviklet seg til et vennsforhold. Avgjørelsen må da bero på hvor nær tilknytningen mellom partene er. Lovavdelingen så på en sak der statsminister Jonas Gahr Støres habilitet ble vurdert i forhold til hans tilknytning til kronprinsparet. Spørsmålet var om han var inhabil til å delta i fastsettelse av kongeparets apanasje. Her var tilknytningen todelt. Formelle møter var på den ene siden av profesjonell art. På den andre siden de hadde besøkt hverandre på hytteturer og i private middager. Her kom lovavdelingen under tvil frem til at det ikke forelå et «særegent forhold» som gav grunnlag for inhabilitet. Begrunnelsen var at kontakten var noe sporadisk. De mente likevel at vennskapet lå i grenseland for hva man kunne se på som inhabilitet.<sup>155</sup>

I JDLOV-2008-112 var spørsmålet om statsminister Jens Stoltenberg ville være inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for eller til å delta i å treffe avgjørelse om utnevning av ny FN-ambassadør. Søkeren til stillingen var en venn av Stoltenberg. Lovavdelingen mente at det i utgangspunktet skulle mye til før vennskap i seg selv kunne føre til inhabilitet. Det måtte være et virkelig «nært» vennskap før inhabilitet inntrådte. Terskelen fremstår derfor som noe høyere enn antatt for hvorvidt vennskap kan lede til inhabilitet.

---

<sup>152</sup> Woxholth (2011) s. 181

<sup>153</sup> Se JDLOV-2008-1074 om statsråd Manuela Ramin-Osmundesens habilitet ved ansettelse av nytt verneombud

<sup>154</sup> Lovavdelingens uttalelse i saksnummer 2000/8596 EO

<sup>155</sup> Uttalelse i brev fra 17. sept 2010 (201009957 EO KG) henvist i Woxholth (2011) s. 182

## **4 FORHOLDET MELLOM HABILITETSBESTEMMELSEN OG KORRUPSJONBESTEMMELSEN**

### **4.1 Hva skiller habilitetsbrudd fra korrupsjonsbrudd?**

I innledningen ble det stilt spørsmål om habilitetsreglene og korrupsjonsreglene gled over i hverandre. For å kunne besvare spørsmålet må en derfor se på hva som skiller bestemmelsene fra hverandre, og hvilke likheter som kan gjøre det vanskelig å skille dem fra hverandre.

Et hovedskille mellom habilitetsbrudd og korrupsjon er knyttet til virkningene ved brudd på bestemmelsene. Brudd på korrupsjonbestemmelsen kan medføre fengselsstraff. Korrupsjon er underlagt en strafferettslig reaksjon fordi det anses som en klart klanderverdig handling, der bestikkeren har hatt til formål å tilegne seg fordeler på urettmessig vis, og tjenestemannen har akseptert en utilbørlig fordel. Bruddet følger av makt eller posisjon som er blitt brukt til å skaffe seg en urettmessig vinning, og som går på bekostning av det offentliges interesser.

Et habilitetsbrudd er derimot en saksbehandlingsfeil, der saksbehandleren står saken for nær, fordi forholdet kan påvirke hans evne til å ta objektive beslutninger. Virkningene av habilitetsbrudd er at vedtaket blir ugyldig og saken behandles på nytt uten at den inhabile deltar. Habilitetskravene er objektive krav som avhenger av om en gitt tilstand foreligger og er ikke betinget av om tjenestemannen i det enkelte tilfellet rent faktisk er upartisk, eller har som hensikt å tilegne seg en fordel som følge av behandlingen.<sup>156</sup> Derfor er det et rettslig klart skille mellom situasjoner der den offentlige tjenestemannen er inhabil og der han opptrer «korrupt».

Et annet skille mellom korrupsjon og inhabilitet knytter seg til handlingens klanderverdighet. Siden habilitetsbestemmelsen bygger på skjønn, kan det være et rettslig problem å til enhver tid fastsette hvorvidt vedkommende er inhabil eller ikke. Habilitetsbruddet beror derfor på en konkret skjønnsmessig vurdering der tjenestemannen ikke alltid kan klandres for at bruddet oppsto.

Selv om habilitetsbrudd skiller seg fra korrupsjonens klanderverdighet, kan det være kritikkverdige om en tjenestemann er klar over at han er inhabil og likevel bestemmer seg for å behandle en sak. Felles for bestemmelsene i slike tilfeller er derfor at de begge kan være

---

<sup>156</sup> Graver (1999) s. 322

umoralske handlinger som truer tilliten til forvaltningen. Den viktigste forskjellen er imidlertid at inhabilitet handler om hvorvidt personlige forhold kan påvirke objektiviteten til tjenestemannen, mens korrupsjonsbrudd inneholder aktivt misbruk av makt eller posisjon for å oppnå en personlig fordel. Hvorvidt den aktuelle tjenesten er «utilbørlig» vil derfor være avgjørende for hvilket rettsgrunnlag som blir gjeldende. Er tjenesten under terskelen for utilbørlighet, vil tilknytningen rammes av fvl. §6.

Korrupsjon er ikke det samme som inhabilitet, men begrepene blandes ofte i dagligtalen og i mediene. Som nevnt i kapittel 1.6.2 så har ikke korrupsjon et fast meningsinnhold sammenlignet med inhabilitet. Korrupsjonsbestemmelsen i strl. §387 omhandler imidlertid at den offentlige tjenestemannen mottar bestikkelser og behandler sakene på en måte som bestikkeren gjør seg tjent med. Den korruperte tjenestemann vil imidlertid alltid være inhabil, men en inhabil tjenestemann trenger ikke nødvendigvis være korrupt.<sup>157</sup>

## **4.2 Hvilken betydning har vennskapsforhold og vennetjenester for inhabilitet?**

Dersom en offentlig tjenestemann behandler saker for venner, vil dette være forhold som grenser opp mot inhabilitet etter fvl. §6 (2). Tilknytningen mellom vennen og saksbehandleren vil kunne føre til en rollekonflikt fordi han i større grad er egnet til å bli påvirket til å forfordele vennen. Dette er igjen forhold som vil kunne vekke mistanke om korrupsjon.

Siden korrupsjonsbestemmelsen ikke krever at det må foreligge et lovbrudd for at handlingen skal være «utilbørlig», vil raskere eller mer grundig saksbehandling også kunne være kritikkverdig.<sup>158</sup> I etater der tjenestemannen treffer vedtak innenfor forvaltningens frie skjønn, vil det kunne være vanskelig å bevise at det er foretatt en pliktstridig handling, med mindre vedtaket strider med lov og alminnelig forvaltningsskikk.

Om en tjenestemann ikke melder fra om sin inhabilitet i saken, vil det fremstå som kritikkverdig samtidig som det vil kunne være i strid med etatens retningslinjer. Offentlig tjenestemann som behandler saker for venner er i en særskilt sårbar posisjon hva det gjelder påvirkning. Tjenestemannen sitter med en særskilt myndighet i kraft av sin stilling, som kan påvirke tilliten til demokratiets rettmessige og rettferdige fordeling av økonomi og rettigheter. Dersom

---

<sup>157</sup> Woxholth (2011) s. 138

<sup>158</sup> NOU 2002: 22 s. 29

vennetjenestene fører til at parten får fordeler av tjenestemannen som han egentlig ikke hadde krav, vil dette føre til urettmessig fordeling av økonomi og rettigheter. Vennebestikkelser kan av den grunn få samme konsekvens for samfunnet som alminnelig bestikkelser etter strl. §387 selv om det vanskelig kan bevises. Habilitetsbestemmelsen må derfor tas på alvor fordi et habilitetsbrudd kan lede til rollekonflikter, mistanke om korrupsjon og risiko for grå-sone korrupsjon.

Fra det tidspunktet tjenestemannen velger å behandle en sak han i utgangspunktet er inhabil i, vil konsekvensene kunne bli langt mer alvorlige enn bare et habilitetsbrudd. Det er kritikkverdig i seg selv, og enhver vennetjeneste som ytes når saken behandles vil da kunne tolkes som korrumpert etter strl. §387, uavhengig av om vennetjenesten knytter seg til tjenestemannen sin utøvelse av stilling, eller til vennsforholdet. Den glidende overgangen mellom lovlig og ulovlig vennetjeneste avhenger derfor i stor grad av om saksbehandlerens habilitetsbrudd er grovt. Er det snakk om et grovt tilfelle der habilitetsbestemmelsene forhindrer den offentlige tjenestemann til å behandle saken objektivt som følge av nettopp tilknytning og bestikkelsesrisiko, har begge parter opptrådt klanderverdig dersom de ikke melder ifra om at tjenestemannen er inhabil.

På den andre siden vil vennerelasjoner falle innunder habilitetsbestemmelsens annet ledd, som er en skjønnsmessig vurdering. Det er derfor ikke alltid like lett for den offentlige tjenestemann å vite om han er inhabil eller ikke. Det kan derfor by på utfordringer å legge til grunn om vedkommende har opptrådt klanderverdig eller i strid med etatens retningslinjer.

Habilitetsbrudd kan også variere fra område til område. Offentlige tjenestemenn i små kommuner vil være mer sårbar mot grå-sone-inhabilitet i og med at de fleste gjerne kjenner hverandre og har noe med hverandre å gjøre på fritiden. Det er også færre som er bosatt i området og derfor færre som sitter med den etterspurte kompetansen. Derfor vil det være vanskelig å begrunne at man skal legge avgjørende vekt på habilitetsbrudd ved vurderingen av om en vennetjeneste er «utilbørlig» jf. §387.

Av forarbeidene til statsansatteloven<sup>159</sup> fremgår det at statsansatteloven §39 kan gi en viss veiledning til utilbørlighetsvurderingen. Momenter som burde være styrende ved utilbørlighetsvurderingen etter statsansatteloven kan spesielt være hvor nær vedkommende er til

---

<sup>159</sup> Prop. 94 L (2016-2017) s.188

å fatte en beslutning, om tjenestemannen har brutt instruks, habilitetsreglene og hvor stor verdi fordelen utgjør. Bestemmelsens momenter kan brukes som et tolkningsbidrag, hvor man er usikker på hva som var formålet med vennetjenesten. Disse momentene vil nærmere kunne si noe om handlingen isolert sett fremstår som kritikkverdig, og hvilket formål man mest sannsynlig kan legge til grunn. Har en nær venn gitt bort en unormal stor gave rett før den offentlige tjenestemannen skal ta en beslutning i vennens sak, vil derfor fremstå som mer klanderverdig, enn om tjenestemannen lang tid etter at saken ble behandlet, mottar hjelp til flytting. Det kan likevel ikke uten videre legges til grunn at en vennetjeneste er en bestikkelse alene ut fra disse momentene.

Habilitetsreglene vil ikke alene kunne si om tjenestemannen mottar en «utilbørlig» vennetjeneste. Habilitetsreglene kan fungere som et preventivt virkemiddel mot korrupsjon, men handlingen som sådan kan være utilbørlig uavhengig av tilknytning og relasjon. Det er ikke nødvendigvis alltid en direkte sammenheng mellom bestikkelsens hensikt og vennsforholdet. På samme måte kan man heller ikke se helt bort ifra at en vennetjeneste også kan være en bestikkelse.

Det er det ikke kritikkverdig i seg selv å være inhabil, og kan derfor ikke ha avgjørende vekt for hvorvidt fordelen var en bestikkelse som var ment å påvirke tjenestemannen, eller ikke. Men, siden man ofte er egnet til å bli påvirket av nære venner skal tjenestemannen likevel være forsiktig med å behandle saker for nære venner, nettopp fordi det kan påvirke tjenestemanns objektivitet. Derfor kan habilitetsbruddet på samme måte som en straffbar bestikkelse føre til skjevfordeling av samfunnets goder.

Inhabet er en saksbehandlingsfeil, og er ikke det samme som å være «korrupt». Habilitetsreglene er likevel viktig for å forhindre korrupsjon fordi de kan fungere som et sikkerhetsnett for mulig korrupt påvirkning. Habilitetsreglene kan videre bidra til å unngå at man står ovenfor situasjoner der det ikke lar seg forklare den primære årsaken til hvorfor vennetjenesten ble gitt. Saksbehandlere burde av den grunn være forsiktig med å behandle saker for venner der de har beslutningsmyndighet, fordi dette kan føre til mistanke om korrupsjon.<sup>160</sup>

Habilitetsreglene og korrupsjonsbestemmelsen bidrar dermed sammen til å sikre at det ikke begås myndighetsmisbruk, samt at utenforliggende hensyn ikke tas i forvaltningens

---

<sup>160</sup> Hentet inspirasjon fra Finne, Halvor Haneborg. Karnov lovkommentar: Statsansatteloven 2017, note 1 til § 39 1. ledd (lastet ned: 17. mars 2023).

saksbehandling. Både inhabilitetsreglene og straffebudet om korrupsjon sørger sammen for å ivareta befolkningens tillit til forvaltningen. Det kan likevel legges til grunn at det kun er de mest alvorlige tilfeller av inhabilitet som kan ha en glidende overgang til korrupsjon.

## **5 NÅR GÅR VENNETJENESTER OVER TIL Å BLI STRAFFBARE KORRUPTTE HANDLINGER?**

### **5.1 Hvilke vennetjenester kan en offentlig tjenestemann motta og akseptere?**

En lovlig vennetjeneste i offentlig sektor referer til tjenester som en tjenestemann mottar av en venn eller bekjent, og som ikke medfører brudd på hverken habilitetsbestemmelsene eller korrupsjonsbestemmelsen.

Generelt kan det sies at vennetjenester der vennen ikke forventer noe til gjengjeld, vil anses som en lovlig vennetjeneste. I kapittel 2.2.1 ble det likevel belyst at det ofte kan være vanskelig å bevise eksistensen av et forutgående krav eller årsak til at tjenesten ble gitt. Derfor vil momenter om hva som var formålet med ytelsen ofte by på problemer, i de tilfeller man er venner.

Sett opp mot tidligere funn i kapittel 2.2.3.2 vil vennetjenester som utgjør et ubetydelig beløp være en lovlig vennetjeneste. Det å spise middag hjemme hos venner, bli påspandert kino, få hjelp til barnevakt og hjelp til innflytting er eksempler på tjenester som ikke utgjør store beløp. Dette er alminnelige tjenester som ikke vil skade samfunnet økonomisk og heller ikke føre til urettferdig fordeling av goder. Er tjenesten utført som generell veiledning eller hjelp, burde alle slike tjenester også være lovlig.<sup>161</sup>

Videre vil vennetjenester som gis til tjenestemenn som ikke har en betrodd stilling med avgjørelsesmyndighet, vanskelig kunne sies å true hensynet til en tillitsvekkende forvaltning eller hensynet til rettferdighet og likebehandling. Det vil fremstå som urimelig å ha strenge krav til mottagelse av tjenester fra venner i stillinger der tjenestemannen i liten grad kan yte noen fordel tilbake i kraft av sin offentlige myndighets utøvelse. En vaskehjelp ansatt i en kommune vil for eksempel ikke kunne påvirke forvaltningen nevneverdig. Det er imidlertid ikke et rettslig krav at vedkommende må ha beslutningsmyndighet.<sup>162</sup>

Dessuten vil en vennetjeneste som ytes «i anledning stillingen» ikke kunne sies å være ulovlig der vennen ikke på noen måte har mulighet til å bestikke tjenestemannen. For eksempel kan det tenkes en situasjon hvor tjenestemannen ikke utøver virksomhet i vennen sin kommune.

---

<sup>161</sup> HR-2015-534-U (25)

<sup>162</sup> Rt. 1962 s. 593 henvist i NOU 2002: 22 s. 26

Dersom en nær venn ikke har tilknytning til tjenestemannens kommune, vil det vanskelig kunne begrunnes at vennetjenester kan ha en påvirkningshensikt. Kan man bevise at det ikke er noen påvirkningshensikt med tjenesten, vil man derfor ikke kunne dømmes for korrupsjon etter §387.<sup>163</sup>

Kameraderi er i seg selv ikke straffbart og vennetjenester er svært nyttig. Det er noe et samfunn burde anse som en fordelaktig medmenneskelig og positiv handling. Gjennom vennskap og kjennskap kan man hjelpe andre der man har særlig kunnskap, og motta hjelp fra andre der de besitter en spesiell kunnskap. På denne måten vil man få et nyttig samarbeid på tvers av vennsforholdene.

Problemet med vennetjenester oppstår i det tilfellet vennskapet og tjenestene påvirker forvaltningens behandling av saker gjennom favorisering, som viser seg gjennom saksbehandling der den offentlig tjenestemann står i en posisjon der han har mulighet til å gi vennen sin en fordel som han egentlig ikke har krav på.

Vennetjenester som utøves i ressurssterke vennegrupper gir mye makt og fordeler gjennom posisjoner som følge av høy økonomisk og sosial kapital og det kan derfor oppfattes som urettmessig at privilegier og goder fordeles gjennom disse nettverkene. Rettsvesenet sin oppgave er å sørge for at en slik gruppementalitet ikke overstyrer statens og velferdssystemets funksjon. Hensynet til et stabilt og velfungerende demokrati og velferdsstat, samt hensynet til økonomisk trygghet tilsier at slike handlinger burde sanksjoneres.

Hensynet til økonomisk trygghet taler videre for at vennetjenester blant relasjoner med særstilt makt og privileger som utgjør store økonomiske beløp og setter enkelte i fordelaktige posisjoner er straffbart, da slik organisert vennevirksomhet vil kunne overstyre statens styringsfunksjon.

---

<sup>163</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 29 se kap. 2.2.3.1



## 5.2 Hvilken betydning har vennskapsforhold og vennetjenester for tilknytningskravet?

Som tidligere nevnt er det vanskelig å bevise hva som er årsaken til at en tjenestene ble gitt. Dessuten vil det kunne tenkes at jo nærrere relasjonen er, jo mindre sannsynlig er det at tjenesten ble gitt fordi man ønsket å bestikke tjenestemannen.

Etter strl. §387 må vennetjenesten i utgangspunktet skje i sammenheng med den offentlig tjenestemanns utøvelse av stilling. Om tjenestemannen gir og mottar vennetjenester av venner som privatperson i sitt privatliv kan derfor ikke kriminaliseres.

I HR-2011-2143-A la de vekt på om handlingene ikke måtte være i en rollekonflikt med arbeidsoppgavene som offentlig tjenestemann. Dersom tjenesten står i direkte konflikt med arbeidsoppgavene som offentlig tjenestemann, vil man derfor kunne legge til grunn et tjenesten er gitt i sammenheng og «i anledning» stillingen.

Tilknytningskravet avgrenser mot private tjenester der en yter hjelp og bruker sin kompetanse. Kravet grenser opp mot de tilfellene der det er en «rød tråd» mellom det tjenestemannen har fått hjelp til, og om vennen har fått en fordel som følge av denne hjelpen. Bytte av tjenester skal ikke kriminaliseres, og kravet om tilknytning som følger av «i anledning stilling» må derfor være av en viss tydelighet og styrke.<sup>164</sup>

Høyesterett trakk i HR-2015-534-U opp grensen mot hvilke straffrie vennetjenester en tjenestemann kan foreta seg. Av dommen fremgår det at en tjenestemann ikke kunne domfelles for korrupsjon alene på bakgrunn at han som privatperson utnyttet sin kompetanse og erfaring, og mottok fordeler av det. Det måtte etter Høyesteretts syn kreves en tilknytning til stillingen utover det. I HR-2011-2143-A var derimot vilkåret for korrupsjon oppfylt når en lensmannsbetjent på fritiden tok på seg et privat oppdrag for anmelderen i samme forhold som anmeldelsen gjaldt. Her mente de at kravet til tilknytning var oppfylt fordi han i større grad utnyttet sin stilling til å kunne hjelpe vennen. Forskjellen fra HR-2015-534-U var at politimannen var avhengig av stillingen for å kunne yte fordelene til vennen.

Også i Tjøme-saken var arkitekten avhengig av byggesakslederen sin stilling for å kunne motta fordeler som følge av vennetjenesten. Tjenesten hadde derfor en sammenheng og en tilknytning

---

<sup>164</sup> HR-2022-1278-A (51)

til byggesakslederens stilling. Arkitekten fikk oppdrag som følge av flere byggeprosjekter i strandsonen på Tjøme, og byggesaksbehandleren fikk en vederlagsfri byggetegning. Hvorvidt tjenesten hadde vært ytt på fritiden eller som privatperson kunne derfor ikke være avgjørende.

### **5.3 Hva gjør en vennetjeneste ulovlig etter korrupsjonbestemmelsen?**

En vennetjeneste er ulovlig i de tilfellene tjenesten som gis er «utilbørlig». Den må også og gis til en offentlig tjenestemann i «anledning stillingen» hans jf. strl. §387. Ikke en hvilken som helst tjeneste kan føre til brudd på korrupsjonbestemmelsen. Tjenesten som gis må etter forarbeidene være svikaktig og klanderverdig.<sup>165</sup> Den må være så urettmessig at den går på bekostning av allmennhetenes sosiale og økonomiske rettigheter. Det kan likevel ikke kreves at tjenestemannen må ha handlet pliktstridig, for at forholdet skal kunne rammes av strl. §387. Med tjeneste, menes alle handlinger som kan utgjøre en fordel for tjenestemannen. Er tjenesten noe han kan dra nytte av, kan denne tjenesten derfor anses som en ulovlig bestikkelse. Forarbeidene til korrupsjonbestemmelsen uttaler også at unnlaterer er fordeler. Derfor kan en vennetjeneste være alt fra faglige råd, hjelpsomme og fordelaktige handlinger, og lån av ting som hytte, bil og båt.<sup>166</sup>

Korrupsjonbestemmelsen skal verne den offentlige sektors habilitets- og saklighetskrav, tilliten dertil, samt fri konkurranse og lojalitetsplikten i det private.<sup>167</sup> Tjenester som utveksles mellom tjenestemannen og hans venn må derfor ikke true disse grunnverdiene. Svekket tilliten til at tjenestemannen kan utøve saklig og objektiv saksbehandling, vil det rukke ved tilliten til forvaltningen og demokratiet dertil. Det er derfor avgjørende at handlingen er egnet til å påvirke tjenestemannens avgjørelser.<sup>168</sup>

En utfordring med korrupsjonbestemmelsen er som drøftet i kapittel 2.2.1, at det ikke er et lovkrav at en må bevise årsak til at tjenesten ble gitt, eller at denne årsaken må knyttes opp mot tjenestemannen sin utøvelse av stilling.<sup>169</sup>

Årsaken til at vennetjenesten ble ytt, vil likevel være et viktig moment, men der det er tale om vennsrelasjoner er det imidlertid vanskelig å bevise hvorfor tjenesten ble ytt. Som nevnt

---

<sup>165</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 28 og 42

<sup>166</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 54

<sup>167</sup> Sandhaug (2019) s. 113

<sup>168</sup> HR-1993-112-A

<sup>169</sup> HR-2009-302-A (30) med henvisning til Ot.prp nr. 78 (2002-2003) s. 34

viser Tjøme-saken en slik situasjon. I saken vises det til at forarbeidene anser årsak eller formål med ytelsen som et moment som er viktig for betydningen av om vennetjenesten er urettmessig. Likevel hevdes det at smøringstillfeller også vil kunne straffes for korrupsjon. Det er derfor ikke et rettslig krav at man kan bevise hva som var grunnen til at tjenesten ble ytt. Dermed kan man uavhengig av tilknytning til hverandre likevel bli dømt for å ha prøvd å bestikke en offentlig tjenestemann.

Ifølge en av forsvarerne til domfelte i Tjøme-saken, vil lagmannsrettens resultat føre til at terskelen for korrupsjonsbrudd legges så lavt at enhver vennerelasjon til en person som har en offentlig stilling, vil fremstå som risikabelt.<sup>170</sup> Det kan bli et demokratisk problem særlig i Norge som er et land med små kommuner der «alle kjenner alle».<sup>171</sup>

Som Høyesterett påpeker i Tjøme-saken er det ikke uvanlig at det er en profesjonell og en privat relasjon mellom mottaker og giver, og derfor vil det være vanskelig å utelukke at fordelene er gitt uavhengig av stillingsforholdet. Er forholdet mellom partene nært, vil det være vanskeligere å argumentere for at tjenesten er klanderverdig isolert sett.

Likevel vil tilknytningskravet «i anledning stillingen» kunne si noe om i hvilken sammenheng tjenesten gis. Ordlyden sikter ikke til hva som var årsaken til at tjenesten ble gitt, men om tjenesten har en tilknytning til tjenestemannen sin stilling. Er tjenestemannen avhengig av å opptre i kraft av sin stilling for å kunne yte en fordel tilbake, vil vilkåret «i anledning stilling» dermed være oppfylt. Har tjenestemannen forholdt seg til habilitetsbestemmelsens retningslinjer vil han derfor i større grad unngå at vennetjenesten er gitt «i anledning stillingen».<sup>172</sup>

Derfor kan man ikke alene se på relasjonene partene har seg imellom når man skal vurdere lovligheten av vennetjenesten. Hvorvidt man er venner, beror på en subjektiv forståelse der noen anser samarbeidspartnere og kollegaer som venner, men andre anser bare sine nærmeste som venner. Hvilken relasjon bestikker og mottaker har, har derfor begrenset vekt ved spørsmålet om det foreligger korrupsjon, men kan for noen tilfeller synliggjøre hva som var formålet eller årsaken til at tjenesten ble gitt.

---

<sup>170</sup> Innlegg i E24 om avvisning av Tjømesaken (2023) (lastet ned 19.04.2023)

<sup>171</sup> Ringen, Gunnar H. og Johnsen, Stig R. (2023) (lastet ned 29.03.2023)

<sup>172</sup> Ss kap. 2.3 med nærmere drøftelse til HR-2011-2143-A

Det er ikke et lovkrav i strl. §387 at det må være årsakssammenheng mellom fordelene og mottakerens stilling.<sup>173</sup> Dersom fordelene inngår i et mønster som kan tolkes som «utilbørlig» vil man derfor kunne straffes for brudd på korrupsjonsbestemmelsen uten å måtte bevise den primære grunnen til at tjenesten ble gitt. Kan man imidlertid bevise at vennetjenesten på ingen måte hadde som formål å påvirke hans utøvelse av stilling, kan man se bort ifra at det er en straffbar vennebestikkelse.<sup>174</sup>

Motivasjon bak handlingen spiller en stor rolle ved de tilfeller det kan bevises. Det er den korrupte baktanke lovgiver ønsker å straffe, og det vil derfor være et viktig moment hvorfor tjenesten ble gitt. Selv om det er på det rene at smøringstilfeller også omfattes, er det bare ved svært spesielle tilfeller at man kan ilegge straff for en tjeneste, der man kan se helt bort ifra hvorfor tjenesten ble gitt.<sup>175</sup> Det vil for eksempel kunne tenkes at man kan se helt bort fra at det foreligger et korrupsjonsbrudd dersom vennene bor i ulike kommuner og der tjenestemannen på ingen måte utøver innflytelse på forvaltningen eller har mulighet til å gi en fordel tilbake til vennen som følge av bestikkelsen. Om vennetjenesten ikke kolliderer med hans rolle som offentlig tjenestemann, vil man lettere kunne gå ut ifra at det ikke er tale om en straffbar bestikkelse jf. strl. §387.

Tjenester som utgjør unormale høye verdier, vil også være noe å reagere på siden korrupsjonsbestemmelsen først og fremst skal forhindre urettmessig fordeling av penger. Uavhengig av hvor nær relasjon man har til hverandre så vil det være mistenkelig dersom en gir bort tjenester som er verdt store summer til en venn som også har en beslutningsmulighet i forvaltningen. Ser man også på hvilken type fordel som ytes, og hvilken betydning fordelene vil ha for tjenestemannen eller bestikkeren, kan dette tyde på at tjenesten er noe mer enn en alminnelig vennetjeneste. I Tjøme-saken ville en arkitekttegnet hytte i strandsonen til byggesakslederen ha stor økonomisk og personlig betydning for tjenestemannen. Samtidig ville arkitekten nyte godt av flere oppdrag. Mottakers stilling, type fordel og verdien vil derfor spille en stor rolle ved vurdering av vennskapsbestikkelser.<sup>176</sup>

---

<sup>173</sup> Se kapittel 2.3.1

<sup>174</sup> HR-2009-302-A (37) og Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 29

<sup>175</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 29

<sup>176</sup> LA-2022-118883 og HR-2022-1278-A (53)

Terskelen for brudd på korrupsjonsbestemmelsen er lavere for offentlige tjenestemenn fordi det også må tas hensyn til opprettholdelsen av tilliten til en objektiv og upartisk forvaltning.<sup>177</sup> Dersom det treffes uriktige beslutninger fra forvaltningen som følge av vennskapsbestikkelser vil dette være svært uheldig for rettsstaten og demokratiet. Det stilles derfor strenge krav til en offentlig tjenestemann som sådan, spesielt der tjenestemannen utøver en myndighet med særlig tillit som følge av hans stilling. Tjenestemannen burde derfor være varsom med hvilke saker han behandler, og at han ikke står saken for nært i forhold til en eventuell venn. Et klart kritikkverdig og etisk brudd vil være å motta tjenester fra noen man behandler en sak for, når man klart er inhabil i saken. Habilitetsbestemmelsen kan derfor kaste lys over om handlingen er «utilbørlig».

Likevel har Høyesterett lagt til grunn at brudd på etiske retningslinjer ikke vil være avgjørende for om handlemåten er korrupt. Selv om habilitetskravet er lovfestet, vil de etiske retningslinjene som er gitt i etaten, gi uttrykk for hvilke handlinger som utgjør risiko for habilitetsbrudd sånn som i HR-2013-1394-A. I HR-2013-1394-A uttalte Høyesterett at retningslinjene bare kunne fungere som et preventivt virkemiddel mot korrupsjon, og det hadde ikke betydning hvorvidt handlemåten var «utilbørlig». Brudd på retningslinjer vil også kunne variere fra område til område. Interne retningslinjer vil derfor ha en begrenset vekt for utilbørlighetsvilkåret fordi retningslinjene «bare» gir uttrykk for virksomhetens og forvaltningsorganets egne forventninger. Derfor må en heller se på om handlemåten «er i strid med alminnelig rettsbevissthet».<sup>178</sup>

Dersom vennetjenestene gis i det skjulte, kan dette også indikere at det foreligger et korrupt samarbeid. Har det vært åpenhet rundt vennskapet og handlingene dem imellom, er sannsynligheten større for at man ikke har hatt som hensikt å tilegne seg urettmessige fordeler under bordet. På den andre siden kan åpenhet ha begrenset vekt om det er som følge av en «ukultur» i etaten. Selv om handlingen innad i etaten fremstår som grei, kan den være «utilbørlig» sett i lys av de andre angitte momentene og den alminnelige «rettsbevissthet».<sup>179</sup>

Til slutt vil tidspunktet for når tjenestene gis kunne ha en betydning. Er det en tidsmessig nær sammenheng mellom ytelsen av fordelene og en situasjon der stillingshaveren vil kunne treffe

---

<sup>177</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35 og HR-2011-658-A s. 477

<sup>178</sup> Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35

<sup>179</sup> Se HR-2014-1779-A (36) med nærmere drøftelse I kap. 2.2.3.5

en avgjørelse av betydning for vennen, taler dette for at tjenesten har sammenheng med tjenestemannens utøvelse av stilling og ikke at han bare er en god venn.<sup>180</sup>

Det er derfor viktig at innholdet i hva som er en ulovlig vennetjeneste er tydelig og klart avhengig av hva som er alminnelig akseptert ut fra gjeldende normer og regler. Siden korrupsjonbestemmelsen medfører straff, er lovgiver og domstolene bundet til legalitetsprinsippet etter Grl. §96. Innholdet i forarbeidenes lovpålagte momenter vil imidlertid kunne variere over tid og på denne måten kan domstolen fastsette hva som er gjeldende rett ut ifra gjeldende normer og regler, uten at det oppstår tolkningsproblemer av den rettslige standarden «utilbørlig».

---

<sup>180</sup> HR-2022-1278-A (45)

## 6 KILDELISTE

### 6.1 Lover

|                    |  |
|--------------------|--|
| Grunnloven         | Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven – Grl.)                    |
| Straffeloven       | Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgelig Straffelov (Straffeloven 1902 – strl.) |
| Forvaltningsloven  | Lov 10. februar 1967 (Forvaltningsloven – fvl.)                                    |
| Tjenestemannsloven | Lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. (Tjenestemannsloven – tjml.)   |
| Straffeloven       | Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (Straffeloven - strl.)                           |
| Statsansatteloven  | Lov 1. juli 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. (Statsansatteloven)                 |

### 6.2 Forarbeider

|                            |  |
|----------------------------|--|
| NOU 1990: 26               | NOU 1990: 26 <i>Gransking av Oslo kommune</i>  |
| NOU 2002: 22               | NOU 2002: 22 <i>En alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon</i>                                    |
| NOU 2019: 5                | NOU 2019: 5 <i>Ny forvaltningslov</i>  |
| Ot.prp. nr. 3 (1976-77)    | Ot.prp. nr. 3 (1976-77) <i>Om endringer lov 10.februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningsaker</i> |
| Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) | Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) <i>Om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)</i>   |
| Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) | Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) <i>Om lov om straff</i>   |
| Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) | Ot.prp. nr. 22. (2008-2009) <i>Om endring av straffeloven 20.mai nr.28 (siste deponisjon)</i>          |

|                               |  |
|-------------------------------|--|
| Innst. O II (1966-67)         | Innst. O II (1966-67) <i>Innstilling fra justiskomiteen om lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)</i> |
| Innst. O. nr. 105 (2002-2003) | Innst. O. nr. 105 (2002-2003) <i>Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen</i>  |
| Prop. 94 L (2016-2017)        | Prop. 94 L (2016–2017) <i>Forslag til lov om statens ansatte mv. (statsansatteloven).</i>                                      |

### 6.3 Konvensjoner og internasjonale forpliktelser

|   |   |
|---|---|
| FN-konvensjonen mot korrupsjon                | United Nations Convention Against Corruption, 9. desember 2003.   |
| Sivilrettslig konvensjonen mot korrupsjon     | Civil Law Convention on Corruption, 4. november 1999 (ETS no. 174).<br><br>Criminal Law Convention on Corruption, 27. januar 1999 (ETS no. 173)         |
| Europarådetsrådets strafferettslig konvensjon | Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon 27. januar 1999 (Europarådskonvensjonen)  |
| OECD-konvensjonen                             | OECD-konvensjonen 21. november 1997 om motarbeidelse av bestikkelse av utenlandske tjenestemenn i internasjonale forretningsforhold (OECD-konvensjonen) |
| Europeiske menneskerettskonvensjonen          | The European Convention on Human Rights, Roma 4. november 1950 (EMK)  |

### 6.4 Rettspraksis

#### *Høyesterettspraksis*

|      |                                   |
|------|-----------------------------------|
| 1962 | Rt. 1962 s. 593                   |
| 1993 | HR-1993-112-A – Rt. 1993 s. 927   |
| 1996 | HR-1996-9-B – Rt. 1996 s. 64      |
| 1998 | HR-1998-60-B – Rt. 1998 s. 1398   |
| 2005 | HR-2005-1913-A – Rt. 2005 s. 1628 |



|      |                                   |
|------|-----------------------------------|
| 2009 | HR-2009-302-A – Rt. 2009 s. 130   |
|      | HR-2009-2409-U – Rt. 2009 s. 1684 |
| 2011 | HR-2011-658-A – Rt. 2011 s. 477   |
|      | HR-2011-2143-A – Rt. 2011 s. 1495 |
| 2013 | HR-2013-1394-A – Rt. 2013 s. 1025 |
| 2014 | HR-2014-1779-A – Rt. 2014 s. 786  |
|      | HR-2014-2288-A – Rt. 2014 s. 1105 |
| 2015 | HR-2015-534-U – Rt. 2015 s. 302   |
| 2022 | HR-2022-1278-A                    |

### *Underrettspraksis*

|      |                   |
|------|-------------------|
| 2008 | JDLOV-2008-112    |
|      | JDLOV-2008-1074   |
| 2009 | LB 2009-164828    |
| 2010 | JDLOV-2010-45     |
| 2012 | TRANA-2012-65267  |
| 2013 | LB-2013-143390    |
| 2014 | TNERO-2014-127365 |
| 2022 | LA-2022-118883    |

## **6.5 Juridisk teori**

|                            |  |
|----------------------------|--|
| Eckhoff og Helgesen (2001) | Eckhoff, Torstein og Helgesen, Jan<br><i>Rettskildelære</i> , 5. utg., Universitetsforlaget<br>2001          |
| Eckhoff og Smith (2014)    | Eckhoff, Torstein og Smith, Eivind<br><i>Forvaltningsrett</i> , 10. utg.,<br>Universitetsforlaget 2014       |
| Frihagen (1985)            | Frihagen, Arvid, <i>Inhabilitet etter<br/>forvaltningsloven</i> , Norges juristforbunds<br>kursavdeling 1985 |

|                    |  |
|--------------------|--|
| Graver (1999)      | Graver, Hans Petter, <i>Alminnelig forvaltningsrett</i> , 1. utg., Universitetsforlaget 1999 |
| Matningsdal (2021) | Matningsdal, Magnus, <i>Norsk spesiell strafferett</i> , 3. utg., Fagbokforlaget 2021        |
| Sandhaug (2019)    | Sandhaug, Ingvild Rossehaug <i>Korrupsjonsbekjempelse</i> , 1. utg., Gyldendal 2019          |
| Woxholth (2011)    | Woxholth, Geir, <i>Forvaltningsloven med kommentarer</i> , 5. utg., Gyldendal 2011           |

## 6.6 Andre kilder

### *Undersøkelser og veiledninger*

|  |  |
|--|--|
| Høringssvar fra TI Norge (2019)        | Transparency International Høringssvar til NOU 2019: 5, (19/2580 EO TRR/bj) Ny forvaltningslov, s. 2 og 3, 02.12-2019, <a href="https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---nou-2019-5-ny-forvaltningslov/id2652945/?uid=9aecd908-4980-4706-887a-88bb993fc8c7">https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---nou-2019-5-ny-forvaltningslov/id2652945/?uid=9aecd908-4980-4706-887a-88bb993fc8c7</a> (lastet ned 16.01.2023) |
| Innbyggerundersøkelsen fra DFØ (2021)  | Undersøkelser fra Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ), «Tillit», 27.11.2022, <a href="https://dfo.no/undersokelser/innbyggerundersokelsen-2021/tillit_">https://dfo.no/undersokelser/innbyggerundersokelsen-2021/tillit_</a> (lastet ned 16.01.2023)  |
| Korrupsjonbarometeret TI Norge (2021)  | «Global corruption barometer i Norge sammenlignet med EU-landene», Transparency International Norge, 2021  |
| Korrupsjonsdommer TI Norge (2003-2021) | «Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2021» Transparency International Norge, 2023   |
| Veileder om gaver i tjenesten (2017)   | «Veileder om gaver i tjenesten», Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2017  |

- Veileder om habilitet (2011) «Habilitet i kommuner og fylkeskommuner», Kommunal- og regionaldepartementet, veileder, 2011
- Økokrims trusselvurdering (2022) «Økokrims trusselvurdering 2022», Økokrim, 2022
- Artikler og kronikker**
- Artikkel fra Fagbladet (2020) Kvåle, Gunhild M., «Korrupt uten å tenke over det», Fagbladet, 17.01.2020  
<https://fagbladet.no/grasrot/korrupt-uten-a-tenke-over-det-farlig-a-bli-klodd-pa-ryggen-6.91.672950.d93bfad91b> (lastet ned 09.03.2023)
- Holter om utilbørighetsvurderingen (2010) Holter, Sigurd Torp, «Korrupsjon - formålets betydning for utilbørighetsvurderingen», Lov og Rett 2010/9, Juridika, 05.11.2010,  
<https://juridika.no/tidsskrifter/lov-og-rett/2010/9/artikkel/torp>, (lastet ned 24.03.2023)
- Innlegg i E24 om avvisning av Tjømesaken (2023) NTB, «Høyesterett avviser ankene i Tjøme-saken», *E24.no*, 19.04.2023,  
[https://e24.no/naeringsliv/i/gERXd5/hoeyesterett-avviser-ankene-i-tjoeme-saken?utm\\_source=kopierlink&utm\\_content=deleknapp&utm\\_campaign=bunn](https://e24.no/naeringsliv/i/gERXd5/hoeyesterett-avviser-ankene-i-tjoeme-saken?utm_source=kopierlink&utm_content=deleknapp&utm_campaign=bunn) (lastet ned 19.04.2023)
- Ringen, Gunnar H. og Johnsen, Stig R. (2023) Ringen, Gunnar H. og Johnsen, Stig R., «Vennskapsbestikkelser: Når gaven du tar imot gjør deg korrupt», *E24.no*, 28.03.2023,  
<https://e24.no/naeringsliv/i/15xedB/vennskapsbestikkelser-naar-gaven-du-tar-imot-gjoer-deg-korrupt>, (lastet ned 29.03.2023)
- Schea, Trond E. og Stoltenberg, Lars (2016) Schea, Trond E. og Stoltenberg, Lars «Fra ØKOKRIM: Straffebudene mot korrupsjon- utilbørighetsvilkåret», Tidsskrift for strafferett 2007/1, Juridika, 27.05.2016,  
<https://juridika.no/tidsskrifter/tidsskrift-for->

[strafferett/2007/1/artikkel/schea](#), (lastet ned 17.02.2023)

### *Andre nettsider*

- Det Norske Akademis ordbok om korrupsjon Det Norske Akademis ordbok, «korrumpere», <https://naob.no/ordbok/korrumpere> (lastet ned 06.02.2023)
- Det Norske Akademis ordbok om vennetjeneste Det Norske Akademis ordbok, «vennetjeneste», <https://naob.no/ordbok/vennetjeneste> (lastet ned 06.02.2023)
- Karkov, Rasmus (2012) Karkov, Rasmus, «tillit skaper velferdsstaten-ikke omvendt», forskning.no, 09.03.2012, <https://forskning.no/sosiologi/tillit-skaper-velferdsstaten--ikke-omvendt/720088>, (lastet ned 26.04.2023)
- KS om «Inhabilitet og etikk» (2015) KS, «Inhabilitet og etikk», KS.no, 28.05.2015, <https://www.ks.no/fagomrader/demokrati-og-styring/etikk/inhabilitet-og-etikk/>, (lastet ned 06.03.2023)
- Kommunal- og distriktsdepartementet (2018) Kommunal- og distriktsdepartementet, «Åpenhet og tillit» Regjeringen.no, 09.10.2018, <https://www.regjeringen.no/no/tema/statlig-forvaltning/forvaltningsutvikling/apenhet-og-tillit/id2612413/> (lastet ned 08.03.2023)
- Transparency International Norges nettside Transparency International Norge, «Hva er korrupsjon», Transparency.no, <https://www.transparency.no/hva-er-korrupsjon> (lastet ned 06.03.2023)

### *Lovkommentarer*

Lovkommentar §39 Finne

Finne, Halvor Haneborg. Karnov lovkommentar: Statsansatteloven 2017, note 1 til § 39 1. ledd, Lovdata.no, [https://lovdata.no/pro/COMMENT/karnov/2017-06-16-67\\_k6\\_p39.n1/1](https://lovdata.no/pro/COMMENT/karnov/2017-06-16-67_k6_p39.n1/1) (lastet ned: 17.03.2023).

Lovkommentar §387 Matningsdal

Matningsdal, Magnus. Straffeloven 2005, Lovkommentar, §387, Juridika.no, <https://juridika.no/no/lov/2005-05-20-28/%C2%A7387/kommentar?q=straffeloven+%C2%A7387> (lastet ned: 21.01.2023 og 13.02.2023)

Lovkommentar §6 Stub

Stub, Marius. Karnov lovkommentar: Forvaltningsloven - fvl 1967, note 43 til § 6 særlig fordel, tap eller ulempe, Lovdata.no, [https://lovdata.no/pro/COMMENT/karnov/1967-02-10\\_k2\\_p6.n43/1](https://lovdata.no/pro/COMMENT/karnov/1967-02-10_k2_p6.n43/1) (lastet ned: 07.03.2023).

